

ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ

ਸਤੰਬਰ 1-15, 1984

September 1-15, 1984

ਸੰਪਾਦਕ: ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ

ਇਹ ਪੀ ਡੀ ਐਫ ਫਾਈਲ ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸ਼ਿਵਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ ਹੁੰਦਲ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ
ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ।

ਸ੍ਰੋਤ: ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ।

Sept. 1-15, 1984

Second Class Mail - Reg. No. 5991

ਕੀਮਤ 30¢

Out of Greater Vancouver

Price 40¢

ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ

P.O. BOX 67344 STN. 'O'
VANCOUVER, B.C. V5W 3T1

Vol. 3 No. 31 Sept. 1-15, 1984
Editor's Res. PHONE. (604)321-6360

THE CANADA DARPAN
Punjabi Fortnightly Newspaper

“ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਲੋਕ ਸਮੁੱਚੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ” ਉਜਲ ਦੁਸਾਂਝ ਵਲੋਂ ‘ਖਾਲਿਸਤਾਨ’ ਦਾ ਵਿਰੋਧ

ਵੈਨਕੂਵਰ — 23 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਬੁਲਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਉਜਲ ਦੁਸਾਂਝ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ “ਮੈਂ ਇਹ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਇਸ ਲਈ ਬੁਲਾਈ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਹਰ ਰਾਜਸੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਅਮਨ-ਪਸੰਦ ਭਾਰਤੀ ਦਾ ਦਿਲ ਦੁਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਲੋਕ ਇਸ ਸ਼ੋਕ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰੇ ਹਨ।” ਸ਼੍ਰੀ ਉਜਲ ਦੁਸਾਂਝ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਰਾਹ ਅਪਣਾ ਕੇ ਰਾਜਸੀ, ਸਮਾਜਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਦੁਸਾਂਝ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਜੋ ਚੁੱਪ ਹੈ, ਭਾਰਤੀ ਹੋਣ ਤੇ ਮਾਣ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਹੀ ਮਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਬਹੁਗਿਣਤੀ, ਵੱਖਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਣ ਵਾਲੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਟੋਟੇ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਦੁਸਾਂਝ ਨੇ ਕਿਹਾ “ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਸਾਡੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਗੁੱਸੇ ਗਿਲੇ ਅਖੰਡ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਹੀ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।”

ਭਾਰਤ ਦੀ ਵੰਡ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਜਾਂ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਬਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ “ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠਿਆ ਹਾਂ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਦੁੱਖੀ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤਿਰੰਗੇ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਸਾੜਨਾ ਵੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਦੁੱਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ।”

ਸ਼੍ਰੀ ਦੁਸਾਂਝ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮੇਰੇ ਕੁਝ ਭਰਾ ਤੇ ਭੈਣਾਂ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬਦੇਸ਼ੀ ਰਹਿੰਦੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਤਾਂ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।”

ਸ਼੍ਰੀ ਦੁਸਾਂਝ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਭਾਰਤ ਇਕ ਹੈ, ਅਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਇਕੱਠਾ ਹੈ - ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿੱਖ, ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਇਛਾਵਾਂ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ-ਭੂਮੀ ਦੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।”

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, “ਲੋਕ ਬੇਸ਼ਕ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਏਥੇ

ਉਜਲ ਦੁਸਾਂਝ

ਥੀ. ਸੀ. ਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਹੋਈ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਵੱਖਵਾਦ ਨਾਲ ਦੁੱਖੀ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਭਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਚੁੱਪ ਹਨ।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਿਸੂਸ ਸਾਰੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਇਕ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਲੀਹਾਂ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਹੋਵੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਦੁਸਾਂਝ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਈ ਮਜਬੂਰੀ ਨਹੀਂ - ਸ਼ਾਇਦ ਕੁਝ ਦੋਸਤ ਵੀ ਅੱਖੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦੁਸ਼ਮਣ ਵੀ ਬਣਨ ਪਰ ਇਹ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਭੈਣਾਂ ਅਤੇ ਭਰਾਵਾਂ ਲਈ, ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬੇਸ਼ਕ ਬਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸਾਡੇ ਸਦੀਵੀ ਸਬੰਧ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ, ਅਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਲਈ ਖੜੇ ਹਾਂ।”

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, “ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜੇ ਵੱਖ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਲਤ ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਨਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰਤਾ ਲਈ ਚੁਝੀਏ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰੀਏ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਏਕਤਾ, ਵਿਰਕੁ ਇਕਸੁਰਤਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਹੀ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਮਾਣ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਖਤਰਾ ਹੈ।”

ਸਿੱਖ ਕਾਨਫਰੰਸ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ - ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਲੀਡਰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ — 2 ਸਤੰਬਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੰਸਾਰ ਸਿੱਖ ਕਾਨਫਰੰਸ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿਤੀ ਹੈ ਅਤੇ 450 ਦੇ ਕਰੀਬ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਲੀਡਰ ਤੇ ਵਰਕਰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਏ ਗਏ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਇਕੱਠ ਹੋਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸ. ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਉਦੇਵੇ ਵੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀਆਂ ਮੰਗਲਵਾਰ 28 ਅਗਸਤ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੋਈਆਂ।

ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਦ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਅਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਭੰਗ ਹੋਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੈ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਗਏ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਲਾਈ ਪਾਬੰਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲ ਵਧੀਕ ਪਾ ਦੇਣ ਤੇ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ।

ਪੀ. ਟੀ. ਆਈ. ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲੀਸ ਅਜੇ ਵੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀਆਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਜ਼ਿਲਾ ਅਤੇ ਤਹਿਸੀਲ ਹੋਡ ਕੁਆਟਰਾਂ ਤੇ ਸਰਗਰਮ ਕਾਰਕੁਨ ਰੁੱਖ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਸੋਦੀ ਗਈ ਇਸ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਤਖਤ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਬਾਰੇ ਅਹਿਮ ਫੈਸਲਾ ਲਏ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ 11 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ‘ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ’ ਦੇ ਨਾਂ ਥੱਲੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੱਦਦ ਨਾਲ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ

PUBLIC AUTO AUCTION

Now One Giant Auction For
All Your Needs!

100 Cars * Trucks * Vans * 4x4's * Motor
Homes

You Name it — We've Got it

Consign Now

To Our Grand Opening Sale

Let us arrange to have your units picked up!

Consign 3 units — Pay for 2 entrees.

78 - 12 PASS.
Wagon

PHONE
430-1109

BURNABY AUTO AUCTION LTD.

The Home Of The Mechanically Inspected Autos
5605 Byrne Road

Phone 430-1109

ਕੈ ਨੇ ਡਾ

ਦਰਪਣ

ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਫੌਜਾਂ
ਤੁਰੰਤ ਕੱਢੇ - ਉੱਜਲ ਦੁਸਾਂਝ

ਵੈਨਕੂਵਰ - ਅੱਜ 20 ਅਗਸਤ 1984, ਸ੍ਰੀ ਉੱਜਲ ਦੁਸਾਂਝ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਫੌਜਾਂ ਤੁਰੰਤ ਕੱਢੇ - ਗਵਰਨਰੀ ਰਾਜ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਕੇ ਮੁੜ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਬਹਾਲ ਕਰੇ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਅਕਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸਿਰਕੱਢ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਵਰੇ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੇਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਾਲਤ ਵਿਗੜਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹਨਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦੇ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਭਰੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੌਸ ਅਤੇ ਨਿੱਘੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ।

ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੁਸਾਂਝ ਦੀ
ਲਾਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ

ਐਡਟਸਵੋਰਡ - ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੁਸਾਂਝ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਇੱਕ ਬੇਰੀ ਦੇ ਫਾਹਮ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਲੀ। ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਫ਼ਰੇ ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਹੋਈ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਕਤਲ ਬਾਰੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਦੁਸਾਂਝ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕਿਆ ਹੈ।

ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੁਸਾਂਝ ਅਣਵਿਆਹਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ 27 ਸਾਲ ਸੀ। ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦੁਸਾਂਝ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੈਣ ਸੁਰਿੰਦਰ ਬੈਂਸ ਅਤੇ ਭਣੇਈਆ ਜੋਗਿੰਦਰ ਬੈਂਸ ਨੇ ਸਪੱਸਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੁਸਾਂਝ ਬੈਂਸ ਪ੍ਰਵਾਰ ਦੇ ਘਰ ਹੀ ਕਲਾਵਰਡੇਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਵਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਦੁਸਾਂਝ ਚੰਗੇ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਅਨੁਸਾਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਘਟਨਾ ਕਿਵੇਂ ਵਾਪਰੀ।

ਸ੍ਰੀ ਦੁਸਾਂਝ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬਰਨਬੀ ਦੀ ਫਰਨੀਚਰ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੁੱਝ ਸਮਾਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਬਾਰਾਂ ਤੋਂ ਚੰਦਾ ਘੱਟ ਤੱਕ ਫਾਹਮ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਇੰਦਰਾ ਬਾਬਾ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ
ਪਿਠ 'ਤੇ

ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ,
ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਪੱਤਰ ਨੰਬਰ 36 ਐਫ
ਅਗਸਤ 10, 1984.

ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਿਲਟਰੀ ਐਕਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਦਫਤਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਦਫਤਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਾਰਾ ਰੀਕਾਰਡ ਸੜ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ 'ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਅਤੇ 'ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੱਜ਼ਟ' ਦੀਆਂ ਮਿਲਿੰਗ ਲਿਸਟਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਪਤਵੰਤੇ ਸੱਜਣਾਂ ਦੇ ਐਡਰੈਸ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਆਪਣੇ ਪਹੁੰਚੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਛਾਪਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਐਡਰੈਸ ਇਸ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਸ਼ੀਘਰ ਭੇਜਣ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨੀ। ਪੰਨਵਾਦੀ ਹੋਵਾਂਗਾ।

ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ,

ਸੁਭਚਿਤਕ

ਅਧਿਆਸੀ ਸਿੰਘ-

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਜੋਂ
ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਹੋਰ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਮੰਗ

ਵੈਨਕੂਵਰ - ਕੋਪ (COPE) ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੇ ਫੈਡਰਲ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸੁਆਲ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਕਿ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਮੱਦਦ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਐਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫੈਡਰਲ ਅਤੇ ਸੂਬਾਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਈ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਕੋਪ ਦੀ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ 46% ਬੱਚੇ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰੋਡਿਟ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਟੌਤੀ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 46 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਹੁੰਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ
ਵੱਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਚਿੱਠੀ

ਮੇਰੇ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਸਿੱਖ ਭੈਣ ਅਤੇ ਭਰਾਵੇ,

ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸੀ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀਆਂ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਮੈਂ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਖੱਤ ਰਾਹੀਂ ਜਾਹਿਰ ਕੀਤੇ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਸਲੇ ਦਾ ਹੱਲ ਜਲਦੀ ਲੱਭਣ ਤਾਂ ਕਿ ਉਥੇ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੁੜ ਸੁਖਾਵੀ ਹੋ ਸਕੇ। ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚੋਂ ਸਭ ਵਿਰਕਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਕੁੱਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਬੈਠੇ ਅਸੀਂ ਹਿੰਸਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਟੋਟੇ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ ਪੁਰ ਮੁਲਕ ਦੀ ਵੰਡ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਲਈ ਆਪਣੇ ਬਚੁਰਗਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਚੀਨ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਝਗੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁਲਕ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਹਿ ਦਿਲੋਂ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਅਤੇ ਹਿੰਸਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਨੁਕਰਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਮੰਗਾਂ ਲਈ ਜੁਝੋ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਸਰਧਾਂਜਲੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਪੁਰ ਸਾਡਾ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਲਈ ਅਸੀਂ ਖੁਨ ਪਸੀਨਾ ਵਹਾਉਂਦੇ ਆਏ ਹਾਂ।

ਆਪ ਦਾ ਸੇਵਕ
ਉੱਜਲ ਦੁਸਾਂਝ।

ਅਕਾਲੀ ਵਾਈਟ ਪੇਪਰ 2
ਸਤੰਬਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ - ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਵਾਈਟ ਪੇਪਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ 2 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਕਨਵੇਨਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

Gemline Enterprises Ltd. Proudly Presents

Super Star Studed

NAZIA & ZOHEB HASSAN

Live in Concert

Get ready for the most Sensational & Spectacular
SHOW OF THE CENTURY!!

ਪੌਪ ਕੁਈਨ

ਸੁਪਰ ਸਟਾਰ

ਨਾਜ਼ੀਆ ਹਸਨ

ਰਾਜ ਬੱਬਰ

ਚੋਟੀ ਦੀ ਕਲਾਕਾਰ

ਪੌਪ ਕਿੰਗ

ਊਸ਼ਾ ਖੰਨਾ

ਤੇ ਸਮੀਤਾ ਪਾਟਿਲ

ਜੁਹੇਬ ਹਸਨ

ਆਰਕੈਸਟਰਾ

ਸ਼ੋਅ 30 ਸਤੰਬਰ, 1984

ਨੂੰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਪੀ. ਐਨ.

ਈ. ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ

ADDED ATTRACTION
MELODY KING
SHAHID RAFI
(Son of Late Mohd. Rafi)

KING OF COMEDY -
PAINTAL

ELECTRIFYING FAMOUS CABARET
& INDIAN FILM DANCER -
LEENA DASS

PLAYBACK SINGER OF
AMITABH'S LATEST FILM 'MARD'
MOHD AZIZ

SHREE KANT - SINGER WITH A VOICE OF LATE MUKESH

TICKETS AVAILABLE AT:

NURI'S TAKEOUT & RESTAURANT
2610 Main Street
Vancouver, B.C.
872-4311

GOOD MORNING PANWALA
6410 Main Street
Vancouver, B.C.
321-4955

SONI & SONS LTD.
6540 Main Street
Vancouver, B.C.
324-1012

ALL INDIA GROCERY
6634 Main Street
Vancouver, B.C.
342-1686

MANN PHOTO & STUDIO
6512 Main Street (at 49th)
Vancouver, B.C.
321-6667

ASHOKA TRADING
6621 Main Street
Vancouver, B.C.
324-7521

PARADISE VIDEO & STEREO LTD.
5155 Victoria Drive
Vancouver, B.C.
321-4064

SANDHU VIDEO MART
6505 Fraser Street
Vancouver, B.C.
875-0414

KINGSWAY SUPER MART
3265 Kingsway
Vancouver, B.C.
438-4133

CYPRUS PIZZA
441 Columbia Street
New Westminster, B.C.
525-9019

SHAKTI VIDEO & STEREO LTD.
909-12th Street
New Westminster, B.C.
522-9121

R. S. FOODS
7563 6th Street
Burnaby, B.C.
522-4937

PAYAL SAREES CENTRE
9379-120th Street
Scott Rd., Delta, B.C.
584-6011

PARAMOUNT VIDEO
9538-120th Street
Scott Rd., Surrey, B.C.
584-5668

CYPRUS PIZZA
3933 Knight Street
Vancouver, B.C.
874-1922

GOYAL VIDEO
4156 Fraser St. Vancouver
873-8308

KOONAR GROCERY
7247 Main St. Van.
324-4677

BOMBAY SWEETS
6556 & 6560 Main St. Van.
321-1414 & 874-5722

BHAGAT ENTERPRISES
2494 Clearbrook Rd. Abbotsford
853-4312

AMAR FOODS
South Fraser HWY., Abbotsford
SALIM PANWALA
Vancouver, B.C.

TASLEEM VIDEO
545 East Broadway
Vancouver, B.C.
873-2132

ਅਨੀਤਾ

ਰਾਜ ਵੀ

ਆ

ਰਹੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦਰਪਣ

ਜਲੰਧਰ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦਫਤਰ 'ਚ ਪਾਸਪੋਰਟ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਘਟੀ

ਜਲੰਧਰ - ਪੱਛਮੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਘੱਟ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਗਤਬਤ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰ ਕਰੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਲਈ ਆਈਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਕਮੀ ਆਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਜੁਲਾਈ ਵਿੱਚ 45725 ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਰਿਜ਼ਨਲ ਪਾਸਪੋਰਟ ਆਫਿਸ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਜਦ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਇਸੇ ਮਹੀਨੇ 70845 ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਆਈਆਂ। ਦਫਤਰ 'ਚੋਂ 3945 ਨਵੇਂ ਪਾਸਪੋਰਟ ਜੁਲਾਈ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਦ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਇਸੇ ਮਹੀਨੇ 7525 ਪਾਸਪੋਰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਗਤਬਤ ਪਿੱਛੋਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪਾਸਪੋਰਟ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਸਪੋਰਟ ਸਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਕਦਮ ਇਸ ਲਈ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਤੋੜ ਫੜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਉਧਰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਲਈ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਖਤੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੂਤਘਰਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਵੀਜ਼ੇ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦਾ ਇੱਛਕ ਵਿਅਕਤੀ ਸਧਾਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਉਥੇ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਉਥੇ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

ਭਾਰਤੀ ਮੁਲ ਦੇ ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਘਟੀ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਦੂਤ ਘਰ ਭਾਰਤ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਚੈਕਿੰਗ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਵੀਜ਼ੇ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਏਨੀ ਸਖਤੀ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਮਾਲ ਬਰਾਮਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਬਿਦੇਸ਼ੀ ਨੇ ਮਾਲ ਖਰੀਦਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪਰਮਿਟ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਸ਼ਮਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੁਨ ਤੋਂ ਜਲੰਧਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

56 ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ - ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ "ਮੁਕਤ" ਕਰਾਉਣ ਲਈ 56 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ 10 ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਲੋੜ - ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ - ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋਈ ਬਰਤਰਫੀ ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਲੋਕਰਾਜ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਅਕਾਲੀ ਨੇਤਾ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਰਾਜਭਵਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਬਹੁਮਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਮੰਚ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਅਸਲ ਮੰਚ ਤਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਉਸੇ ਥਾਂ ਹੀ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਕੌਣ ਹੈ?

ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਏਜੰਟ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਚੁਣ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਉਹ ਰਾਜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ 'ਏਜੰਟ' ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੂਬਾਈ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਰਤਰਫ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕੋਲ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਖਤਮ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਮਹੂਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਫੈਡਰਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਧੀਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਾਂ ਸਟੇਟ ਲੈਜਿਸਲੇਚਰ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਜਾਂ ਬਰਤਰਫ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਾਈਨਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮਾਸਟਰ ਦਲ ਨੇ ਸੰਮੇਲਨ ਸੱਦਿਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ - ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ) ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ 22 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਭੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਮੇਲਨ ਕਰੇਗਾ। ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿੱਚ 200 ਤੋਂ ਵੱਧ ਭੁੱਧੀਜੀਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਇਸ ਸੰਮੇਲਨ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰਨਗੇ।

ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀਆਂ 4 ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਆਦੇਸ਼

ਜਲੰਧਰ - ਜ਼ਿਲਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਕਲ ਜ਼ੋਸ਼ੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੀਆਂ 4 ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ 4 ਬੰਦੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ।

ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਿੰਨ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਇੱਕ ਗਰੇਹ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ। ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ 22-23 ਜੂਨ ਨੂੰ ਬੰਗਾ ਨੇੜੇ ਪੁਲੀਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਰੀ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਕੰਮ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਐਸ. ਡੀ. ਐਮ. ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਬੰਗਾ ਪੁਲੀਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਨੇੜੇ 16-17 ਜੂਨ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਫਿਲੌਰ ਦਾ ਐਸ. ਡੀ. ਐਮ. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗਾ ਜੋ 2-3 ਅਗਸਤ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 12-13 ਅਗਸਤ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵੀ ਫਿਲੌਰ ਦੇ ਐਸ. ਡੀ. ਐਮ. ਕਰਨਗੇ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਲਾ ਇਕਾਈਆਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਲਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲੀਸ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਿਖਾ ਕੇ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪੁਲੀਸ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬਦਲੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ - ਸਰਕਾਰੀ ਸੂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਜਲੰਧਰ ਡਵੀਜ਼ਨ ਦੀਆਂ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਡਿਪਟੀ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ ਖਤਮ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਪੋਸਟਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਲਈ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨਵੇਂ ਸਰਹੱਦੀ ਰੋਜ਼ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਨਵੇਂ ਸਰਹੱਦੀ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸੁਧਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਫਾਈਨਲ ਰਿਪੋਰਟ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਕਿ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਸਲਾਹਕਾਰ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜਭਾਰ ਸੰਭਾਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਮਾਨ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਵੀਡੀਓ ਐਂਡ ਫੋਟੋ ਸਟੂਡੀਓ

6512 ਮੇਨ ਸਟਰੀਟ (49 ਐਵੇਨਿਊ) ਵੈਨਕੂਵਰ, ਬੀ. ਸੀ. ਫੋਨ : 321-6667

ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ ਦੇ ਲੇਕਚਰ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਟੇਪ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ

“ਅਡੋਲ ਖਾਲਸਾ” ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਦੀ 11 ਨੰਬਰ ਟੇਪ ਵਿੱਚ ਸੁਣੋ।

86 ਨੰਬਰ ਵਿੱਚ ਸੁਣੋ, ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ, ਜਰਮਿੰਹਟ ਕੌਰ, ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਗੀਤ

87 ਨੰਬਰ ਟੇਪ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁੱਲ ਨਵੇਂ ਗਾਣੇ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਲੇਕਚਰ ਦੀਆਂ 17 ਟੇਪਾਂ ਦਾ ਸੈਟ

ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਮਸਕੀਨ ਹੋਰਾਂ ਦੀਆਂ ਟੇਪਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ, ਧਾਰਮਿਕ ਗੀਤਾਂ ਦੀ 16 ਨੰਬਰ ਟੇਪ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ।

ਮੁਹੰਮਦ ਰਫੀ ਦੀਆਂ 32 ਗਾਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਟੇਪਾਂ ਸਾਥੋਂ ਖਰੀਦੋ।

ਰੀਕਾਰਡਿੰਗ ਵਧੀਆ ਤੇ ਟੇਪਾਂ ਦੀ ਕੁਆਲਿਟੀ ਵਧੀਆ।

ਨੋਟ - ਵੀਡੀਓ ਮਸ਼ੀਨ, ਟੇਪ ਰਿਕਾਰਡ, ਰੇਡੀਓ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਬਖਸ਼ ਮੁਹੰਮਤ ਲਈ ਮਾਨ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਐਂਡ ਵੀਡੀਓ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚੇਤੇ ਰੱਖੋ।

ਆਪਣੀ ਮਨਪਸੰਦ ਦੇ ਗੀਤ ਤੁਸੀਂ ਮਾਨ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਤੋਂ ਭਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਵਿਆਹ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਮੁਵੀਆਂ ਜਾਂ ਫੋਟੋਆਂ ਮਾਨ ਫੋਟੋ ਸਟੂਡੀਓ ਤੇ ਖਿਚਵਾਓ। ਪਾਸਪੋਰਟ ਜਾਂ ਵੀਜ਼ੇ ਲਈ ਫੋਟੋ ਪੰਜ ਮਿਟ ਵਿੱਚ ਖਿਚਵਾਓ।

ਸਟੋਰ ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਖੁਲ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਫੋਨ ਕਰੋ 321-6667

THE CANADA DARPAN

P.O. BOX 67344 STN. 'O'
Vancouver, B.C. V5W 3T1

Chief Editor (Hon.): DARSHAN GILL
Editor: HARBHAJAN SINGH DEOL
Managing Editor: GURDEV SINGH DHALIWAL
PHONE: (604) 321-6360

All Officeholders of CANADA DARPAN are honorary associates

'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਲਈ ਲੇਖਕ ਆਪ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ।
ਐਡੀਟਰ ਜਾਂ ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ
ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ।

ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ

ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਚੁਣੀ ਗਈ ਜਮਹੂਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਤਖਤਾ ਗਵਰਨਰ ਵਲੋਂ ਉਲਟਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਕ ਦਲ ਬਦਲ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਉਪਰ ਨੌਸ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ 'ਆਇਆ ਰਾਮ ਤੇ ਗਿਆ ਰਾਮ' ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਪਿਛਲੇ ਵੀਹ ਸਾਲ ਤੋਂ ਦੁਹਰਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਹਾਣੀ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਦੁਹਰਾਈ ਗਈ। ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੋੜਨ ਦਾ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ 1956 ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਣੀ ਕੇਰਲਾ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਰਕਾਰ ਤੋੜਨ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਨ। ਰਾਜਸੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਕਾਰਨਾਮਾ ਸੀ। ਤੇ ਇਹ ਕਾਰਨਾਮੇ ਲਗਾਤਾਰ ਮੁੜ ਮੁੜ ਦੁਹਰਾਏ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਕਰ ਰਹੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚੋਂ ਦਲਬਦਲ ਲੱਭੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਰਾਜਸੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਾਜਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵੀ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਖਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਿਧਾਇਕ ਦੀ ਕੀਮਤ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ 25 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਰਹੀ। ਇਹ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਜਿਸ ਲਈ ਭਾਰਤ ਚੋਣੀ ਦੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਆਪ ਹੈ। ਤਮਾਸ਼ਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 1977 ਦੇ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੀ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਤੋੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਗੂ ਨੰਗੇ ਹਨ। ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਵੀ ਪੁਰਾਣੇ 'ਕਾਂਗਰਸੀ' ਨੇਤਾ ਹੀ ਹਨ - ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ, ਮੁਰਾਰਜੀ ਭਿਸਾਈ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਬਣਤਰ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਬਣਤਰ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ।

ਇਸ ਰਾਜਨੀਤਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਜੇ ਕੋਈ ਖਤਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕੇਵਲ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਾੜੀ ਰਾਹ ਤੇ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਆਪਣੇ ਇਸ ਰੋਲ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਤੇ ਇਕੱਠੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ, ਇਹ ਰਾਜਨੀਤਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ।

ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਾਲਾ ਕਿੱਸਾ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਚ ਵੀ ਦੁਹਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਦਰਾ ਸਰਕਾਰ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਜਾਂ ਤਰੀਪੁਰਾ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਨਹੀਂ ਖਰੀਦ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਯਕਜਹਿਤੀ ਤੇ ਅਸੂਲ-ਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੈ ਪਰ ਹਿਸਾਤਮਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਭੜਕਾ ਕੇ ਇਹ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੋੜਨੀਆਂ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ।

ਇਦਰਾ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤੀਆਂ ਹਨ - ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਹਰਥਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿਥੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਰੋਧੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਹਨ ਉਥੇ ਹਿੰਸਾ ਭੜਕਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੋੜਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਦਾ ਕੋਸ਼ਾ ਚੰਗਾ ਹੀ ਸਮਝੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵੀ ਇਸੇ ਕਤੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਏਹੀ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਗਵਰਨਰ ਰਾਮ ਲਾਲ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਮੋਹਨ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਹੁਣ ਅਗਲੀ ਵਾਰੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੋਗੇ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ!

ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ 50 ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਮਰੇ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ - ਜੁਨ ਵਿੱਚ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ 50 ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਗਈਆਂ। ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਇੱਕ ਤਰਜਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ 80 ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਜੇ ਲਾ ਪਤਾ ਹਨ। ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹਨ, ਜ਼ਖਮੀ ਹਨ ਜਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹਨ। 50 ਹੋਰ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹਨ।

ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ 10 ਮੋਟਰਗੱਡੀਆਂ ਫੌਜ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਸਮੇਂ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੱਸ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ 250 ਬੀੜਾਂ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤਿੰਨ ਮਿਨੀ ਬੱਸਾਂ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਕਾਰ ਵੀ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਤਰਜਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁੱਝ ਮੋਟਰਗੱਡੀਆਂ ਜੋ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ ਤੇ ਸੜ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁੱਝ ਕੁ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁੱਜਾ ਹੈ, ਉਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸੱਪ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਦਕਿ 5 ਮੋਟਰਗੱਡੀਆਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਹੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਜੂਠਾ ਸਾਗਰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ
ਸਾਂਭ-ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਾਂ,
ਭਰੇ ਸਰਾਂ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਮੁੜੀਆਂ
ਕਈ ਮੂੰਹਾਂ ਤਿਰਹਾਈਆਂ।

ਜਿਸ ਪੰਡੀ ਨੂੰ, ਨਿੱਘੀ ਕੂਲੀ
ਬੁੱਲ ਦੇ ਵਿਚ ਘੁੱਟਾਂ,
ਉਸ ਪੰਡੀ ਨੇ ਦਿਲ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ
ਜੱਗ ਵਿਚ ਧੁੰਮਾਂ ਪਾਈਆਂ।

ਕੋਫ਼ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਈਆਂ ਕੁੰਜਾਂ,
ਕਿੰਨੀ ਸਰੀਂ ਜਲ ਪੀਤੀ?

ਕੋਲ ਕਰੋਂਦੀਆਂ ਕਿਲਕਾਰਦੀਆਂ
ਕਿਸ ਸਿਮਤ ਵਲ ਧਾਈਆਂ?

ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਫੌਜੀ ਹਮਲਾ: ਬਾਹਰੋਂ ਇੱਕ ਝਾਤ

□ ਵੈਨਕੂਵਰ ਸੱਥ (ਸਾਧੂ, ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ, ਮੱਖਣ ਟੱਟ,
ਸਰਵਣ ਬੋਲ ਤੇ ਅਮਰਜੀਤ ਚਾਹਿਲ)

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਾਫੀ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਾਕਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੋਚੀਦਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੱਥ ਹੈ। ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਖੇਡ ਖੇਡਦੀ ਰਹੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਵੀ ਜਾਹਰਾ ਤੌਰ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਸਨ (ਹਨ) ਪਰ ਇਦਰਾ ਦੀ ਲਮਕਾਉਣ ਤੇ ਪਾਛਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਅਸਲੀ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨਾਲ ਰਲ ਗੱਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਮੰਗਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਯਤਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਦੇ ਝਗੜੇ ਵਿੱਚ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਅੰਤਵਾਦੀ ਜਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪੂਰੀ ਖੁਲ੍ਹ ਦੇ ਰੱਖੀ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਅੰਤਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਅੰਦਰ ਟਿਕਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੱਥ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨਵੇਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਪਹੁੰਚਣਾ, ਅੰਦਰ ਸੁਰਗਾਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ, ਮੋਰਚੇ ਬਣਾਉਣੇ - ਕੀ ਇਹ ਸਭ ਕੁੱਝ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਹਿ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਭਵ ਹੈ? ਜਿਹੜੀ ਸਰਕਾਰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਉਪਰ ਟੈਕ ਚੜ੍ਹਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕੀ ਉਹ ਉਸੇ ਥਾਂ ਖੁਫੀਆ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਬੰਦੇ ਨਹੀਂ ਭੇਜ ਸਕਦੀ? ਜਾਂ ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਭੇਜੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ? ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੇ ਕੁੱਝ ਹੋਇਆ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਹਿ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦਾ ਤੇ ਅੰਤਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਵੀ ਇਹ ਸਭ ਕੁੱਝ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਸੂਰਵਾਰ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਾਲਿਸੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜਦ ਮਸਲਾ ਇਸ ਹਾਲਾਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਗਏ ਤੇ ਉਹ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਸ ਨੰਗੇ ਜਨੂੰਨੀ ਨਾਚ ਦਾ ਕੋਈ ਫੌਰੀ ਹੱਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਮੌਕੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਿਹਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਟੈਂਕੇ ਤੇ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਚਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ 'ਹੀਰੋ' ਬਣ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਇਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸੀ ਚੋਰਪ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮੋਹਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਚਾਲਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਇਸ ਖੇਡ ਤੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਵੀ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਰੂਸ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਲਈ ਇਹ ਵਧੀਆ ਮੌਕਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਦਰਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਪੱਛਮੀ ਮੀਡੀਏ ਵਿੱਚ ਲੋੜੇਂ ਵੱਧ ਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫਾਉਣੀਆਂ ਪਾਈ ਬੈਠੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਿਲਿਆ। ਇਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਦ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਨਾਹਰੇ ਨੇ ਵੀ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਗਰ ਲਾਇਆ।

ਸੋ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸੀ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਬਹਾਦਰ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਝੁੰਝ ਪਾੜੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਸੋਧ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੋੜੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਬੇਵਕੂਫ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਖੇਡ 'ਚੋਂ ਫਾਇਦਾ ਹੀ ਫਾਇਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਬਣ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਲਈ ਅੱਡਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਚਾਨਸ ਪੱਕੇ ਹਨ। ਜੇ ਨਾ ਵੀ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਵੱਖੀ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਕਿੱਲ ਨੱਕੀ ਰੱਖਣਗੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਕਈ ਕਾਂਗਰਸਮੈਨ 'ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ' ਵੱਲ ਹੁਣ 'ਖਾਸ' ਧਿਆਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪਰ ਕੀ ਇਸ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਤੇ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਖੇਡੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਸ਼ਰੇਆਮ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੇ ਗਰੀਬਾਂ ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਵੱਲ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕਿਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੈ? ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜਾਨੀ ਮਾਲੀ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੇੜੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਵੱਲ ਕਿਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੈ? ਇਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਲੋਕ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕੇਂਦਰ ਉਪਰ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਵਲੂੰਦਰ ਮੁੱਟਿਆ ਹੈ ਇਸ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਖੇਡ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਸਿਰਫ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਤੇ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਕੁੱਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀ ਇਸ ਦੁੱਖਦਾਈ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਤੋਂ ਨਿਖੇੜ ਕੇ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ ਕਿਉਂਕਿ ਹਿੰਦੂ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜੱਫੀਆਂ ਪਾਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਘਿਉ ਖਿਚਤੀ ਹੋਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਇਦਰਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇੰਨਾ ਸਖਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਖੇੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆਂ ਬੜੇ ਖਤਰਨਾਕ ਸਿੱਟੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਉਪਰ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਲਹਿਰ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਫੜਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਆਧਾਰ ਤੇ ਬਾਕੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਨਿਖੇੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲੇਗਾ ਕਿ ਇਦਰਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵਧੀਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਮਾਤਰੂਮੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਕੀ ਇਹ ਸਭ ਕੁੱਝ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਤੇ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਨਹੀਂ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਲੋਕਾਂ ਉਪਰ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। 'ਪਾੜੇ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰੋ' ਦੀ ਨੀਤੀ ਤਾਵੇਂ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖੀ ਹੋਏ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਦੇ ਕਿਤੇ ਵੱਡੇ ਮਾਹਿਰ ਹਨ।

ਅੱਜ ਜੇ ਕੁੱਝ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਨਵੀਂ

ਤੇ ਅਣਹੋਣੀ ਗੱਲ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀ ਅਜੀਬ ਤੇ ਅਣਹੋਣੀ ਨਹੀਂ। 'ਆਜ਼ਾਦੀ' ਦੇ ਸੋਝੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੌਜ ਭੇਜੀ ਹੈ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਕਿਰਕੀ ਨਾਲ ਕੁਚਲਿਆ ਹੈ। ਅਮੀਰਾਂ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹੱਲ ਤਾਕਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੀ ਸਮਝਦੀ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਮਕਸਦ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਪਾੜੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕਦੀ ਆਸਾਮ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਇਸ਼ੂ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਲੜਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਨੂੰ ਇਸ਼ੂ ਬਣਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਤੇ ਕਦੀ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਬਿਹਾਰ, ਬੰਗਾਲ ਵਿੱਚ ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਲੜਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਉਪਰ ਜ਼ੁਲਮ ਢਾਹੁਣ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਗੜਬੜੀ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਦੀਆਂ ਲਗਾਮਾਂ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਛੱਡ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮਿਸਾਲ ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਤੇ ਮੀਜੋਰਾਮ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਿਆਨਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਫੌਜੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਵਜ੍ਹਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲੈਣਾ, ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦੇਣੀਆਂ, ਘਰ ਢਾਹ ਦੇਣੇ ਜਾਂ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦੇਣੀ ਆਦਿ ਨਿੱਤ ਦੀਆਂ ਆਮ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ, ਆਸਾਮ, ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਤੇ ਮੀਜੋਰਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਹੋਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਵਰਤ ਕੇ (ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਵਜਾਏ) ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਰੇਲਵੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ 1974 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੜਤਾਲ ਇਸ ਦੀ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ। ਲਗਾਤਾਰ ਵੱਧਦੀ ਮਹਿਗਾਈ ਤੇ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਹੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਿਹਦਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਕ ਹੈ। ਹੜਤਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਸਭਿਅਤਾ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਾਕਤ ਦੀ ਅੰਨੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਹੋਰ ਖਰੀਦੇ ਹੋਏ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿਸਮਾਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਹੜਤਾਲ ਵਿੱਚ ਹਿੰਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਟੱਬਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੁਆਟਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਬਰਦਸਤੀ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਜੇ ਵੀ ਕਈ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰੁਲਦੇ ਪਏ ਹਨ।

ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਸਿਰਫ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਉਪਰ ਹੀ ਤਸੱਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸਗੋਂ ਜਦੋਂ ਇਹਦੀ ਆਪਣੀ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਫੌਜ ਇਹਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰ ਕਰ ਦੇਵੇ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਉਪਰ ਵੀ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਸੈਂਟਰਲ ਇਡਸਟਰੀਅਲ ਸਕਿਓਰਿਟੀ ਫੋਰਸ ਦੇ ਜੁਆਨਾਂ ਨੇ ਰਾਂਚੀ, ਬੁਕਾਰੇ ਤੇ ਹੋਰ ਥਾਈਂ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘੋਲ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਦਬਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਲਖਨਊ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਉਪਰ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਹੀ ਜਾਪਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਥੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਬਕ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਫੌਜ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਤਰ ਪਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਈ ਹੋਰਨੀ ਥਾਈਂ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਘੋਲਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਦਬਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 1975-76 ਵਿੱਚ ਲਾਈ ਗਈ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਹਾਲ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਫੁਪਿਆ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਤੋਂ ਉਪਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁੱਟਿਆ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਣਮਿਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਛੋਕਰੇ ਤੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਬਰੀ ਨਸਬੰਦੀ ਕੀਤੀ। ਦਿੱਲੀ ਬੰਬਦੀ ਵਰਗੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗਰੀਬ ਬੇਘਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਲੁਕਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਝੁੰਗੀਆਂ ਨੂੰ 'ਬੁਲਡੋਜ਼ਰਾਂ' ਨਾਲ ਢਾਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਬੰਗਾਲ, ਬਿਹਾਰ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਗੜਬੜ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਫੌਜ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਿਰਫ ਇਹੀ ਕਸੂਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਤਾਕਤਵਰ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰਾਂ ਦੇ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਜਥੇਬੰਦ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਈ ਇਲਾਕੇ ਜਿਵੇਂ ਕਰੀਮਨਗਰ, ਅਦੀਲਾਬਾਦ ਤੇ ਗੋਦਾਵਰੀ ਇਸ ਦੀ ਖਾਸ ਉਦਾਹਰਣ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਈ ਪੱਛੜੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ ਆਪਣੇ ਗੁੰਝੇ ਅਨਸਰਾਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਾਲ ਕਈ ਵਾਰੀ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਜਾਲ ਕੇ ਰਾਖ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹਦੀ ਕਿੰਨੀ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਬਾਹਰ ਖਬਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਣ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ।

ਇਸੇ ਸਾਲ (1984) ਦੇ ਮਾਰਚ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਉੜੀਸਾ ਦੀ ਇੱਕ ਬੰਦਰਗਾਹ ਪਰਾਦੀਪ ਵਿਖੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਹੜਤਾਲ ਤੋੜਨ ਲਈ ਸ਼ਰੇਆਮ ਤਾਕਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਛਪੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਛੇ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਹੜਤਾਲ ਸੀ ਇਹਦੇ 'ਚੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇੰਨੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣਾ ਵੀ ਪੱਛਮ ਲਈ ਕੋਈ ਖਾਸ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਹਰ ਬਿਆਨ ਛਾਪਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਉਪਰੋਕਤ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਇਹੀ ਦਰਸਾਉਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੇ ਜਿਹੀ ਦੁੱਖਦਾਈ ਸਥਿਤੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਹੈ। ਪਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਵੀ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਹੱਥੋਂ ਇੰਨੇ ਹਜ਼ੀ ਤੰਗ ਹਨ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿਆਦਾ ਹਿੰਦੂ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਹੀ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਹੀ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 153)

ਭਾਰਤ

ਦਰਪਣ

ਗਿ: ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਰਤਰਫ ਕੀਤੀ ਕੈਬਨਿਟ ਤੇ ਸਮਰਥਕ ਮਿਲੇ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ - ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਰਤਰਫ ਕੀਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਐਨ. ਟੀ. ਰਾਮਾ ਰਾਓ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਉਹ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਮਾ ਰਾਓ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ 'ਚ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮਾ ਰਾਓ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 162 ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਮਿਸਾਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲਾਂ ਦਾ ਰੋਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਿਭਾਉਣਗੇ। ਉਹ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ ਦੇ ਹਾਲ ਕਮਰੇ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀ ਐਨ. ਟੀ. ਰਾਮਾ ਰਾਓ ਪੱਖੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਅਤੇ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਗਿ: ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਬਦ ਉਦੋਂ ਕਹੇ ਜਦੋਂ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਟੀ. ਸਤਿਆ ਨਰਾਇਣ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੁੱਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਈ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਤੇ ਨਕਲੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮਾ ਰਾਓ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ।

ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਸੇਂਟਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਧਾਇਕ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮਾ ਰਾਓ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕੋਲ ਗਏ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਮਤ ਹਾਸਲ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਰਾਮਾ ਰਾਓ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਤੁਰੰਤ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮਾ ਰਾਓ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ 294 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਮਤ ਹਾਸਲ ਹੈ।

ਤੇਲਗੂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਓਪੇਦਰ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮਾ ਰਾਓ ਤੇ ਸਪੀਕਰ ਸਤਿਆ ਨਰਾਇਣ ਸਮੇਤ ਰਾਜ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ 162 ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਯਾਦ ਪੱਤਰ ਤੇ ਦਸਖਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਯਾਦ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਰਾਮਾ ਰਾਓ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੂੰ ਬਰਤਰਫ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਹਨ। ਯਾਦ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਰਾਮ ਲਾਲ ਦਾ ਰੋਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਏਥੇ ਵੱਡੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸੋਝਾ ਨਹੀਂ।

ਮੇਨਕਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਅਸਰ ਕਾਰਨ ਇੰਦਰਾ ਬੁਖਲਾਹਟ 'ਚ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ - ਯੂ. ਪੀ. ਵਿੱਚ ਮੇਨਕਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਜੇ ਮੰਚ ਦੇ ਰਸੂਖ ਵਧਣ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਯੂ. ਪੀ. ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਦਲਿਆ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਐਨ. ਡੀ. ਤਿਵਾੜੀ ਨੂੰ ਯੂ. ਪੀ. ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵਾਨਾਥ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾ ਕੇ।

ਮਲੀਹਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਮੇਨਕਾ ਦੇ ਸੰਜੇ ਮੰਚ ਦੀ ਜਿੱਤ ਨੇ ਇੰਦਰਾ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿੱਚ ਹਿਲਚੁੱਲ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਤੇ ਮੀਡੀਆ ਮੇਨਕਾ ਨੂੰ ਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਵਾਜਪਾਈ ਤੇ ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਲੀਡਰ ਉਸਾਰਨ ਵਿੱਚ ਮੱਦਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਜੇ ਮੰਚ ਯੂ. ਪੀ. ਦੀਆਂ 85 ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 40 ਸੀਟਾਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਜੇ ਮੰਚ ਦੇ ਕੁੱਲ 171 ਉਮੀਦਵਾਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਲਈ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨਗੇ।

ਯੂ. ਪੀ. ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਣੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਘਬਰਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਪੁਰਾਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਦੇ ਨਵੇਂ ਨੌਜਵਾਨ ਉਮੀਦਵਾਰ ਆਂਗੇ ਲਿਆਵੇਗਾ।

ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਆਪ ਅਮੇਠੀ ਵਿੱਚੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨ ਤੋਂ ਕਤਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੋ ਹੋਰ ਹਲਕੇ ਜੋਹੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਮੰਡੀ ਹਲਕਾ ਅਤੇ ਕਲਕੱਤਾ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਬਾਜ਼ਾਰ। ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਵੀ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਤੋਂ ਕੰਨੀ ਕਤਰਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਵਿੱਚ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਚੁਣਿਆ ਜਾਣਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੇਨਕਾ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਵਰੁਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੇ ਕਾਫੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਅਸਰ ਵਧੇਰੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੰਦਰਾ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਆਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਇੰਦਰਾ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੀਟ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਲਾਲੂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਪੁਲੀਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼

ਪੱਟੀ - ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਪੱਟੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਡਾ: ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿੰਡ ਸਰਹਾਲੀ ਦਾ ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਵਿਅਕਤੀ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਲਾਲੂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਝੂਠੇ ਪੁਲੀਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬੇਹੋਂਦ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਆਂਧਰਾ ਬੰਦ 'ਚ ਪੁਲਿਸ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮੌਤ

ਹੈਦਰਾਬਾਦ - ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਦੌਰਾਨ ਰੰਗਾ ਰੋਡੀ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਮਸ਼ਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਰੋਹ ਵਿੱਚ ਆਈ ਭੀੜ ਉੱਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਲਾਨਗਰ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਏ 'ਚ ਇੱਕ ਫੋਟੋਸਟੈਟ ਸੈਂਟਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਰਹੀ ਭੀੜ ਨੂੰ ਖਿਡਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ।

ਰਾਮਾ ਰਾਓ ਵਜ਼ਾਰਤ ਭੰਗ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਰਾਜ ਵਿਆਪੀ ਦੂਸਰਾ ਬੰਦ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੁਲਿਸ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 24 ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਦ ਕਿ 100 ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਰਾਮਾ ਰਾਓ ਪੱਖੀ ਅੰਦੋਲਨਕਾਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਪੁਲੀਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਫਾਇਰਿੰਗ ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ "ਬੰਦ" ਦੇ ਸੱਦੇ ਨੂੰ ਅੱਜ ਪੂਰਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ।

ਸਟੇਟ ਰੋਡ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਬੱਸਾਂ ਨਾ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਰੁਕੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਦਾਰੇ ਬੰਦ ਰੱਖੇ। ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਤੇ ਬੈਂਕ ਵੀ ਬੰਦ ਰਹੇ। ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਾ ਚੱਲਿਆ। ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਬੰਦ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਗਵਰਨਰ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਲਾਲ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਭਾਸਕਰ ਰਾਓ ਵਜ਼ਾਰਤ ਤੋੜੀ ਜਾਵੇ।

ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਵੀ ਬਾਈਕਾਟ ਕੀਤਾ। ਰਾਜ ਭਰ ਵਿੱਚ ਦੂਸਰੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੀ ਬੰਦ ਰਹੀਆਂ। ਅੰਦੋਲਨਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਬਾਲਾ ਨਗਰ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਏ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਫੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਕੁੱਝ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਅੱਗ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਲਿਆ। ਰੰਗਾ ਰੋਡੀ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿੱਚ ਚਿੱਟੀਗੱਡਾ ਵਿਖੇ ਬੰਗਲੋਰ-ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਦੇ ਕੁੱਝ ਡੱਬੇ ਸਾੜ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਉਤਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਲਾਲੂ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਪਿੰਡ ਸ਼ੇਖ ਚੱਕ ਨੇੜਿਓਂ ਜਦੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਹੋਰ ਦੋ ਗਡਰੂ ਵੀ ਫੜੇ ਗਏ ਸਨ। ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਪਿੱਛੋਂ ਲਾਲੂ ਨੂੰ ਵੇਰਵਾਲ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਦੋ ਸਾਥੀ ਤਾਂ ਹਵਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਰ ਲਾਲੂ ਨੂੰ ਵੇਰਵਾਲ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਟੱਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਡਾ: ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਲਾਲੂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਆਇਆ ਸੀ।

**LONG WEEK END SPECIAL &
3rd ANNIVERSARY SPECIAL
THIS YEAR'S FILMFARE'S BEST ACTRESS
AWARD WINNER
PADMINI KOHLAPURI IN
SPECIAL APPEARANCE FOR
I.S.P.**

Now you too can have all the eight exclusive I.S.P. creations that Padmini selected!!!

NOW THESE SAREES YOU CAN ALSO GET ON

SALE!

ਹੁਣ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਮੌਕਾ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇੰਡੀਆ ਸਾੜੀ ਪੈਲੇਸ ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਸੇ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਹੋ!

ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਐਨੀਵਰਸਰੀ ਸੇਲ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਸਤੰਬਰ ਤੋਂ 30 ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ ਰਹੇਗੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੈਟੇਸਟ ਸਲਵਾਰ ਕਮੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਾੜੀਆਂ 'ਤੇ

10% - 50% OFF

ਸੁਟਾਂ ਤੇ ਸਾੜੀਆਂ ਦੀ ਵਧੀਆ ਚੋਣ ਲਈ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਪਹੁੰਚ ਕਰੋ!

5037 Victoria Drive (at 34 Ave.)

Ph. (604)324-2565

I.S.P.
india sari palace

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਸਿਆਸਤ

■ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਵੇਖੋ ਅੰਕ 1 ਅਗਸਤ, 1984)

ਅੱਜ ਦੇ ਮਸਲੇ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਨਤੀਜੇ ਬੜੇ ਸੰਗਤ (relevant) ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਦੂਜਾ ਨਤੀਜਾ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨਯੋਗ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਮੋਢੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਲਾਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਵੀ ਰੱਖਿਆ। ਗੁਰੂ-ਕਾਲ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਸਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ, ਸਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ (Role) ਨਿਭਾਏ? ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣ ਲਈ ਪਿਛਲੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੁਣ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਨਿਰਣਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਕੀ ਕਰਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ, ਹੁਣ ਵਰਗੀ ਸ਼ਿਦਤ ਨਾਲ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁੱਝ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਭਾਸਦਾ ਹੈ:-

1. ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਅੱਜ ਦਾ ਜੁੱਗ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਬੇਗਰੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਵੰਗਾਰਾਂ (Challenges) ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਸਲਨ, ਆਵਾਜਾਈ ਤੇ ਸੰਚਾਰ-ਸਾਧਨਾਂ (means of transport and communication) ਨੇ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਕਾਲ ਦੀਆਂ ਵਿੱਥਾਂ ਦਾ ਕਰੀਬ ਕਰੀਬ ਭੋਗ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕਸ ਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰੀਕਰਨ (Computerization) ਆਦਿ ਨੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਵਪਾਰ (commerce of ideas) ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ ਤੇਜ਼ੀ ਲੈ ਆਈ ਹੈ ਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਇੰਸ ਤੇ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ ਕਾਫੀ ਪਹਿਲਾਂ ਮੋਹਰੀ (leader) ਬਣਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਰਾਜਨੀਤੀ, ਫਲਸਫਾ, ਸਾਹਿਤ ਜਾਂ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਜੇ ਵੀ ਨਵਾਂ ਸਿਧਾਂਤ ਇੱਕ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਕੈਮਿਸਟਰੀ, ਫਿਜ਼ਿਕਸ ਜਾਂ ਖੇਤੀ-ਬਾੜੀ, ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਕਾਢਾਂ ਵਾਂਗ, ਝੱਟ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੜ੍ਹੀ-ਲਿਖੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਚਾਲੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਤੇ ਸੋਚਣ-ਵਿਚਾਰਣ ਵਿੱਚ ਖੇਤਰ ਫਰਕ ਹਨ। ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ-ਧਾਰਾ (ideology) ਇਸ ਦੀ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਇਹ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਮੁੱਲਾਂ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ (capitalist) ਤੇ ਸਨਅਤੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ ਪਰ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਤੇ ਸਨਅਤ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠਾਂ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚਾਰ-ਧਾਰਾ ਨੇ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਮੋਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਧਰਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ, ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਾਜ ਵੇਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੈਰ ਤੱਖਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੇਠਲੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਉੱਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਕਿ ਧਰਮ 'ਚਾਰ ਵਰਣ ਇੱਕ ਵਰਣ ਕਰਾਇਆ' ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਲਾ ਕੇ ਤੁਰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਜਨਤਾ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰੀ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ ਮੋਰਚੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਉਂ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਹੁਣ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਲਹਿਰ ਚੱਲੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖਬਰੇ ਕੋਈ ਪਿੱਛਲੇ ਗਿਣੇ ਵੀ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਇੰਸ ਤੇ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀਆਂ ਕਈ ਕਾਢਾਂ ਤੇ ਲੱਭਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਧਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਮਨੋਤਾਂ (beliefs) ਉੱਤੇ ਬੜੇ ਘਾਤਕ ਵਾਰ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਜਿਹੜੇ ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਦੀ ਭੂਗੋਲਿਕ (Geographical) ਹੱਦ ਮੰਨਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕੱਚੇ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ; ਜਿਹੜੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੱਸਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰ ਲੁਕਾਉਣ ਨੂੰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੀ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਿਯਮ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਮੁਨਕਰ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਦੇ ਮੁਹਾਵਰੇ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਅੱਖਾ

ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਕਟਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਪਰ ਅਣਗਿਣਤ ਮਸ਼ੀਨੀ ਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਚੁਗਤਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਿੱਤ-ਨਵੇਂ ਲੱਭੇ ਜਾ ਰਹੇ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਰਤ ਸਕਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਭਰੋਸੇ-ਭਰੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ 'ਰਜ਼ਾ' ਤੇ 'ਹੁਕਮ' ਤੇ 'ਭਾਣੇ' ਵਾਲੇ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਵਿਗਿਆਨ, ਮਾਨਵ ਵਿਗਿਆਨ, ਮਨੋ-ਵਿਗਿਆਨ, ਜੀਵ-ਵਿਗਿਆਨ, ਜੀਨ ਵਿਗਿਆਨ, ਅਰਥ ਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਤਾਰਾ-ਵਿਗਿਆਨ, ਆਦਿ ਵਿਗਿਆਨਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਉਪਜ, ਉਸ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ, ਬੌਧਿਕ, ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ, ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੀ ਸੋਚ ਉੱਤੇ ਇਕਸਾਰਤਾ ਦੀ ਛਾਪ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਕਦੀ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੇ ਇੱਕੋ ਨੇ ਹੋ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਚੇਤਨਾ ਉੱਤੇ ਹੁਣ ਵਰਗਾ ਹੱਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੋਲਿਆ। ਇਕੱਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਗੀਤਾਂ-ਰਸਮਾਂ, ਰਹਿਤਾਂ ਪਛਾਣ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ, ਭੇਖਾਂ, ਬਾਣਿਆਂ, ਗੱਲ ਕੀ, ਸਾਰੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ (the whole body of prescribed religious rituals) ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਜੁਗ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਸ਼ੱਕੀ ਮੁੱਲ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਧਰਮ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਤੇ ਅੱਟੁਟ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਆਧੁਨਿਕ ਚੇਤਨਾ ਨੇ ਵਿਆਹ ਉੱਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮ ਵਾਲਾ ਕੱਜਣ ਲਾਹੁਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਨਵੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਮੁਹਾਵਰਾ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕਰਤਾ, ਆਤਮਾ, ਕਰਮ ਸਿਧਾਂਤ ਆਵਾਗੁਣਿਤ, ਨਾਮ, ਪੂਜਾ-ਪਾਠ ਤੇ ਅੰਤਿਮ ਲੇਖੇ ਵਰਗੇ ਸ਼ਬਦ ਅੱਜ ਦੀਆਂ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਈ ਉਪਰੇ ਬਣਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੈਕੂਲਰਤਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮੁਹਾਵਰੇ ਦਾ ਅਸਰ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਸਿੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਹਿੰਦੂਵਾਦ ਨੇ ਨਵੇਂ ਹਾਲਾਤ 'ਚ ਧਰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਿਉਣ ਦਾ ਰਾਹ ਲੱਭ ਲਿਆ ਹੈ: ਈਸਾਈਅਤ ਨੇ ਬੜੇ ਚਿਰ ਤੋਂ ਪਦਾਰਥਵਾਦ, ਸਾਇੰਸ ਤੇ ਤਕਨੀਕ ਦੀਆਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲੱਭਤਾਂ ਤੇ ਸੈਕੂਲਰਤਾ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ; ਇਸਲਾਮ, ਘੜੀ-ਮੁੜੀ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਘੜੀ ਦੀਆਂ ਸੂਈਆਂ ਪਿਛਾਹ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੌਰ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਲਈ ਹੱਥਲੇ ਮਾਰਦਾ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੱਧ ਕਾਲ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਾਂਗ, ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਿਦਵਾਨ, ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਜੁੱਗ ਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦੇ ਆਹਰ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਮੁੱਟ ਕੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ, ਆਪਣੀ ਹਸਤੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਆਪਣਾ ਵੱਖਰਾਪਨ ਜਤਾਉਣ (to establish their separate identity) ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚੋਂ ਲੱਭੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਅਗਾਂਹਮੁੱਖੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪਿਛਾਹਮੁੱਖੀ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਖਿਆ ਅੱਜ ਦੇ ਫਲਸਫੇ, ਵਿਗਿਆਨ ਜਾਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਮੁਹਾਵਰੇ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਸੰਗਠਿਤ ਸੰਸਥਾ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਉਦਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਪੈਂਤੜਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਨਿਸਚਾ ਅਜੇ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਨਵੇਂ ਜੁੱਗ ਨੂੰ ਕੱਟੜਮੂਲਵਾਦੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਉਦਾਰ ਰੁੱਖ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਉਹ ਨਵੇਂ ਜੁੱਗ ਤੋਂ ਨੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਪਰੰਤ ਹੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

2. ਗਿਣਤੀ ਵਾਲਾ ਪੱਖ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਕਈ ਪਾਸਿਓਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵਾਂ ਹੋ ਜਿਵੇਂ:-

(ੳ) ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ 1966 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ, ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਇੱਕ ਪੂਰੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੂ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਘਾਟ-ਵਾਧ ਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ-ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨੋਰੰਗਕ ਖਿੱਚੋਤਾ ਪੈਦਾ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 7 ਤੇ)

‘ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਾਰਨ ਇਹ ਕਦਮ ਚੁੱਕਿਆ’

ਨੂੰਬਈ - ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਦੀ ਉਡਾਣ ਵਾਲਾ ਜਹਾਜ਼ ਸੱਤ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਵੱਲ ਮੁੜਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਤੋਲ ਪਾ ਕੇ ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਜਹਾਜ਼ ਕਰਾਚੀ ਹੁੰਦਾ ਨੂੰਬਈ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਜਿੱਥੇ ਸਾਰੇ 95 ਮੁਸਾਫਿਰ ਤੇ ਆਮਲਾ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਛੇੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚਲੇ ਸੱਤ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਦਮ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਾਰਨ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੇ ਇਹ ਜਹਾਜ਼ ਸਾਢੇ ਨੌਂ ਘੰਟੇ ਰੁਕਿਆ। ਸੱਤ ਸਿੱਖ ਅਜੇ ਨੂੰਬਈ ਵਿੱਚ ਹਨ।

ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ - ਸਾਬਕਾ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰ ਬੀਬੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਤਾਲਿਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਇੱਕ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰ ਦੀ ਮੌਤ ਦਵਾਈ ਨਾ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਹੋਈ।

ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭੁੱਖ-ਹੜਤਾਲ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਲਾ ਪ੍ਰਵਾਹੀ ਕਾਰਨ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਜਾ ਪਿਆ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸਰਦਾਰ ਮੋਜਰ ਸਿੰਘ ਉਥੇ ਨੇ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਜੁਫ਼ੀਲ ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਡਾਕਟਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਨਾ ਵਾਪਰੇ।

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਅਜੇ ਵੀ ਜਾਰੀ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ - ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਅਜੇ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਚੰਦੀ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ 11 ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਹੈ।

ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ 7 ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਹੀ ਥੱਪੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਨੂਰਮਹਿਲ ਨਕੋਦਰ ਅਤੇ ਫਿਲੌਰ ਦਿਆਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੀ ਖਬਰ ਹੈ।

ਵੈਂਕਟਰਮਨ ਨਵਾਂ ਉਪਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ - 22 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਹੋਈ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਆਰ. ਵੈਂਕਟਰਮਨ ਸ਼੍ਰੀ ਹਦਾਇਤੁਲਾ ਦੀ ਥਾਂ ਨਵਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਹਦਾਇਤੁਲਾ ਦੇ ਆਹੁਦੇ ਦੀ ਮਿਆਦ 30 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸੁੰਦਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨਾ ਦੇ ਜਾਏ ਕਿਧਰੇ ਜਿੰਦ ਨੂੰ ਚੋਰ ਭੁਲਾਈਆਂ।

DO YOU NEED PLUMBING OR ELECTRICAL SUPPLIES AND SERVICE FOR NEW HOMES OR FOR RENOVATIONS

WE DO NEW HOME PLUMBING ALSO

CONTACT:

PAUL'S

PLUMBING & ELECTRICAL SUPPLY

4774 Main Street, (At 32nd.)

Vancouver, B.C.

PH: 872-3118 (Supply)

872-7227 (Service)

"Free customer parking at rear" OPEN SUNDAYS

TICKETS TO ANYWHERE GABA TRAVELS

ਤੁਹਾਡੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ, ਦੋਸਤਾਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੋ। ਅਸੀਂ ਵਾਜਬ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਵਧੀਆ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

6612, MAIN ST.
VANCOUVER, B. C.

PHONE: 324-3336

MANOHAR LAL GABA
GET HELP IN INDIA AT
NUR MAHAL PH: 49
JULLUNDUR PH: 74597
NEW DELHI PH: 44165
JANDIALA (JULLUNDUR)
MOGA (Fareedkot)

Goyal Travels Inc.

4152 Fraser Street, Vancouver, B.C., Canada V5V 4E8

Toll Free Numbers PH: (604) 872-7658

In B.C. 112-800-663-9079

In Alberta 1-800-663-9079

From 4 pm to 7 p.m.

Cheapest Fares to:

FIJI—INDIA—PAKISTAN—COLOMBO—NEPAL

THINKING OF TRAVEL?

WE CAN SAVE YOU
TIME—TROUBLE—MONEY

ASSOCIATED OFFICES IN INDIA:

- 2 Asia House, K.G. Marg, New Delhi—110001 Phone 389217
- Opposite Nehru Gardens, G.T. Road, Jullundur City Phone 77526
- Court Road, Moga, Distt. Faridkot Phone 2798
- Court Road, Jagraon, Distt. Ludhiana Phone 252

(ਪੰਨਾ 6 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਿੰਨੀ ਗਿਣਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇੱਕਠੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਓਨੀ, ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿੰਨੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜਾ ਵੱਸੇ ਹਨ, ਓਨੇ ਅੱਗੇ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਵੱਸੇ। ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰਾ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਹਰ ਥਾਂ ਇਜ਼ਤਦਾਰ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਸਿੱਖ ਉਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰੋਕ ਲਈ ਇਸ ਵੱਸੋਂ ਨੂੰ ਜੰਗੀ ਕੋਈਆਂ ਦੀ ਹੋਸ਼ੀਅਤ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸਤ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਅੱਗੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਚੇਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਹੁਣ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਲਗੀ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿੰਨੇ ਸਿੱਖ ਇਸ ਵੇਲੇ ਯੂ. ਕੇ., ਯੂ. ਐਸ. ਏ. ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਆਦਿ ਉਦਯੋਗੀ ਤੌਰ ਉਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਵੱਸੇ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਚੀਨ, ਮਲਾਇਆ, ਥਾਈਲੈਂਡ, ਬਰਮਾ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ, ਈਰਾਨ ਤੇ ਕੀਨੀਆ ਵਰਗੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁੱਝ ਬਸਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੋਵਲ ਥਾਈਲੈਂਡ ਤੇ ਸਿਆਪੁਰ ਨੂੰ ਹੀ ਘੁੰਗ ਵੱਸਦਾ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਨੂੰ, ਪਰ ਯੂ. ਕੇ., ਯੂ. ਐਸ. ਏ. ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਚੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਉਚੀ ਸਿੱਖਲਾਈ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਜਾ ਵੱਸੇ ਹਨ, ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਵਸੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਬਾਹਰੋਂ ਬੈਠ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਮੱਦਦ ਕਰਨੀ ਸਿੱਖੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਡੇਡੇ ਦੇ ਭੇਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਵਰਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗੋਲਕ ਵਿੱਚ ਵੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਕੁੱਝ ਵਧੇਰੇ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਨਫਰੀ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੁਵੱਲੀ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖ ਬਾਹਰ ਗਏ, ਉਹ ਆਪ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਬਣੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਰਹੇ ਸਬੰਧੀਆਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਵਟਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਿਕਾਸ ਨੇ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਨਿਕਾਸੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕਣ ਦਾ ਸਾਹਸ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਨਵੇਂ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਜਾਗ ਲਾਈ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਗੋਂ ਲਈ ਨਫਰੀ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਰਾਹੀਂ ਆਰਥਿਕ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਸ਼ਾਇਦ ਓਨੀ ਸੰਭਵ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਦੋਸ, ਬਾਹਰਲੀ ਵੱਸੋਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ, ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਅੱਖਾਂ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

(ਅ) ਵੱਸੋਂ ਵਾਲਾ ਪੱਖ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਨ ਤੋਂ ਵੀ ਦੇਖਣ-ਯੋਗ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਰੇਰ ਕੇ ਲਾਲਚ ਦੇ ਕੇ, ਧਮਕਾ ਕੇ ਜਾਂ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੋਚੀ-ਸਮਝੀ ਨੀਤੀ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਈ। ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗੈਰ-ਸਿੱਖ, ਸਿੱਖੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਸਿੱਖ ਬਣਦੇ ਆਏ ਹਨ ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਚੱਜ-ਆਚਾਰ, ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ, ਦਲੇਰ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਉਤੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਕੇ ਇੱਕ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ, ਉਸ ਦੀ ਵੇਖ-ਵੇਖੀ, ਉਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਬਰਾਦਰੀ ਵੀ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਈ। ਸਿੱਖ ਨਮੂਨਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਲੰਗਰ ਛਕਾ ਕੇ; ਫਰੀਦ ਤੇ ਕਬੀਰ, ਰਾਮਾਨੰਦ ਤੇ ਰਵਿਦਾਸ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇ ਪੰਨੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇੱਕੋ ਸਾਰੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਤੇ ਇਕੱਠੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਪਰਦਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੀਆਂ, ਘਰੇਲਿਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੈਠਦੀਆਂ ਸਨ; ਸਿੱਖ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਬੜੇ ਜਥੇ ਵਾਲੇ ਲੱਗਦੇ ਸਨ; ਹੱਥੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਆਪਣੀ ਰੱਖਿਆ ਆਪ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸਨ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸਿੱਖ ਬਣਦੇ ਸਨ, ਹਰੀਜਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਹਟਵਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ। ਅਜੇ ਕੱਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲੱਗੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੇਖ ਕੇ ਪੰਡਿਤ ਮਦਨ ਮੋਹਣ ਮਾਲਵੀਆ ਵਰਗੇ ਕੱਟੜ ਸਨਾਤਨੀ ਹਿੰਦੂ ਨੇ ਹਰ ਹਿੰਦੂ ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਸਿੱਖ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਧਰਮ, ਸਾਰਾ 'ਜਗਤ ਜਲੰਦਾ' ਰੱਖਣ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹਾਲਾਤ ਨੇ, ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸੰਕੁਚਿਤ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬੋਧੀਆਂ, ਈਸਾਈਆਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਾਂਗ ਸਿੱਖ ਧਰਮ, ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਸੀ ਤੇ ਬਿਦੇਸੀ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸਮੇਂ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ ਮੋਕਲਾਪਨ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨ, ਸਿਆਪੁਰ, ਮਲੇਸ਼ੀਆ, ਥਾਈਲੈਂਡ ਬਰਮਾ ਜਾਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ, ਈਰਾਨ ਤੇ ਇਗਲੈਂਡ, ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਂ ਕੀਨੀਆ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਪਹੁੰਚੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨਿਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦੀ ਰੁਚੀ ਦੀ ਥਾਂ, ਕਿਤੇ ਮੱਠੀ ਤੇ ਕਿਤੇ ਤਿੱਖੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ, ਦੂਜਿਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਜ਼ਬ ਹੋਣ ਦੀ ਰੁਚੀ ਵਧੇਰੇ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

(ਬ) ਸਨਾਤਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਜਾਂ ਠੋਠ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਇੱਕ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਪਛਾਣ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਸਿਸਟਮ ਹੈ। ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਸਮਾਜਿਕ ਕੋਰੜ ਨੂੰ ਐਸੀ ਪੱਕੀ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਮੱਤ-ਮਤਾਂਤਰ, ਸਮੇਤ ਇਸਲਾਮ ਤੇ ਈਸਾਈਅਤ ਦੇ, ਅਖੀਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਮੱਤ, ਫੂਤ-ਛਾਤ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਹੀ ਅਪਰਵਾਨ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ (distinction) ਸੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਆਪਣੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਧਾਰਮਿਕ-ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਲੱਖਣਤਾ (distinct socio-religious character) ਨੂੰ ਭੁੱਲ-ਭੁੱਲਾ ਕੇ, ਮੁੜ ਜਾਤ-ਪਾਤੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਭਾਗ ਬਣਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਹਕੀਮ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਧਰਮ-ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਆਪੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਦਾਈਆ ਰੱਖਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਗੋਤ-ਜਾਤ ਵਾਲੇ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਉਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇਣਾ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵੀ ਜਾਤ-ਬਰਾਦਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਲੈਣੇ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਦੀ ਮਾਰੂ ਖਿੱਚ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸਰਬੱਤਵਾਦ (integral universalism) ਦਾ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਤੇ ਪੱਛਤੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਰਾਖਵੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਤੇ ਵਜ਼ੀਰਿਆਂ ਤੇ ਫੋਟਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁੱਝ ਸਕੀਮਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ, ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿ ਹਰੀਜਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਹਿੰਦੂ ਦੱਸਣਾ ਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣ, ਲੜ ਝਗੜ ਕੇ ਇਹ ਸਕੀਮਾਂ ਸਿੱਖ ਹਰੀਜਨਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਹਿੰਦੂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹਰੀਜਨਾਂ ਉੱਤੇ ਤਾਂ ਲਾਗੂ ਹਨ, ਪਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਾਂ ਈਸਾਈ ਹਰੀਜਨਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਿੱਖ ਬਣ ਜਾਏ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਿਛਲੀ ਜਾਤ ਗਵਾ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧਤਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਆਰਥਿਕ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਕਿਵੇਂ ਧਰਮ ਦੀ ਭੁਨਿਆਦ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ,

ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਹੈ।

(ਸ) ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਕੇਸਾਧਾਰੀ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ, ਫੌਜੀ ਜਾਬਤੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੇਸਾਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਦਾੜੀ-ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਕਤਰ-ਵਿਉਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਗੈਰ-ਫੌਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਨੌਕਰੀਆਂ ਰਾਖਵੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਵਿੱਲੜ ਜਾਂ ਪਤਿੰਤ ਸਿੱਖ ਦੀ ਭਰਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦੂਜੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ੇਰ ਮਚਾਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵੀ, ਆਮ ਤੌਰ ਉਤੇ ਭੇਖ ਵੱਲੋਂ ਕੱਟੜ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੇ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਚੇਤਨਾ ਜਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮੱਦਦ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਸੁਤੰਤਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਫੌਜੀ ਜਾਬਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਫੌਜੀ ਉਤੇ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਨਾ-ਰੱਖਣ ਤੇ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਛੱਡਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਬੰਦਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਦੇ ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਤਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਨਫਰੀ ਕਾਫੀ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੈਰ-ਫੌਜੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਫੌਜੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਗਿਆ-ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਭਾਵੇਂ ਹੋਵੇ, ਚੰਗੇਰਾ ਬਿਲਕੁੱਲ ਨਹੀਂ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਜਨਤਾ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰੁਚੀ ਦਾ ਹੀ ਪਰਛਾਵਾਂ-ਮਾਤਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 1947 ਵਿੱਚ ਸਿਰਗਰ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਟਾਵਾਂ ਸਿੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਲੁਕ-ਛਿਪ ਕੇ ਪੀਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਅੱਜ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਬੀਮਾਰੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੁਲ੍ਹ ਖੁਲ੍ਹੇ ਵੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਖੱਪਤ ਦਾ ਗਰਾਫ਼ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਫ਼ ਦਿਸੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਉਪਰ ਹੀ ਉਪਰ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਬਕਾਰੀ ਰਾਹੀਂ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਖੱਪਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਿਛਲੇ ਰੀਕਾਰਡ ਮਾਤ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਵੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ-ਮਾਰ ਨਸ਼ੇ ਕੈਪਸਿਊਲਾਂ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਤੇ ਜ਼ਰਦਿਆਂ ਤੇ ਟੀਕਿਆਂ, ਆਦਿ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪੇਂਡੂ ਜਨਤਾ, ਅਰਬਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਘੁਟ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਦਿਮਾਗੀ ਤੇ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਬੇਨਿਆਜ਼ੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਸੇਵਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਤ, ਆਰਥਿਕ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਂ ਵੱਸਣ ਦੀ ਰੁਚੀ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਤੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਆਦਿ ਤੋਂ ਪੁਰਖੀਆਂ ਤੇ ਭਈਆ-ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਭਾਰੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿੱਖ ਬ੍ਰ-ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ 3% ਤੋਂ ਕੁੱਝ ਵੱਧ ਦੀ ਕਮੀ ਵਾਪਰ ਗਈ ਦੱਸੀਦੀ ਹੈ। ਸੁਚੇਤ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਿਸਬਤ ਦਾ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਭਾਵੀ ਸਿਆਸਤ ਉਤੇ ਅਸਰ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। (੨੩੨)

ਗਰੰਥੀ ਦੀ ਲੋੜ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਕੁਨੈਲ (ਬੀ. ਸੀ.) ਵਿਖੇ ਗਰੰਥੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ੀਘਰ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਥਾ, ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਗੁਰਦਿਤਹਾਸ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਹੋਵੇ। ਯੋਗਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਤਨਖਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਉਤਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਪੰਨਵਾਦੀ ਹੋਵਾਂਗੇ। (1) ਉਮਰ (2) ਯੋਗਤਾ, ਤਜਰਬਾ (3) ਇਕੱਲੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਵਾਰ ਸਹਿਤ (4) ਇਮੀਗਰੈਂਟ ਜਾਂ ਵਿਜੇਟਰ (5) ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਵੇਰਵਾ (6) ਪੱਕਾ ਐਡਰਸ ਜਾਂ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਆਦਿ। ਪ੍ਰਧਾਨ - ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਝੱਜ ਗੁ: ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਕੁਨੈਲ, ਬੀ. ਸੀ. P.O. Box 4038, Quesnel, B.C. V2J 3J2

ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤਕਾਰ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੂਸ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗਰਹਿ

ਛਣਕਾਰ

ਛਪ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ
ਪਰਕਾਸ਼ਕ : ਏਸ਼ੀਆ ਬੁਕ ਕੰਪਨੀ
ਬਾਕਸ 67344 ਸਟੇਸ਼ਨ ਓ
ਵੈਨਕੂਵਰ ਬੀ.ਸੀ.

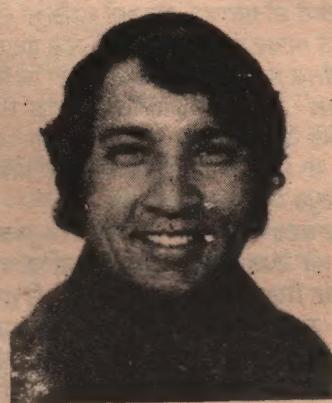
WAREHOUSE SPACE FOR RENT
approx. 1200 sq ft., Bay door with a loading
Deck. Available immediately.
rent neg. Phone 874 - 2023

ਕਰਤਾਰ ਫੋਟੋ ਸਟੂਡੀਓ

1 HOUR PHOTO SERVICE
KARTAR PHOTO STUDIO

6660 MAIN STREET, (at 51st Ave.)
VANCOUVER, B.C.

We Do Passport, 5 Mins.
Service, Portrait Photos &
Weddings

Ph. 321-7020

ਭਾਰਤ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੈ?
East West Travel Ltd.

ਹਵਾਈ ਟਿਕਟਾਂ

ਸਾਥੋਂ ਹਰ ਏਅਰਲਾਈਨ ਦੀਆਂ
ਹਵਾਈ ਟਿਕਟਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ।

Special for India, Pakistan, Fiji and
West Indies.

Mike Brar

ਭਾਰਤ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਨੇ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਟਿਕਟਾਂ
ਲਈ ਆਪਣੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਈਸਟ ਵੈਸਟ ਟਰੇਵਲ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਜਿਥੇ
ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਭ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਲਕੀਤ ਬਰਾੜ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰੋ

Ph.(403)235-3661

#206-3517, 17 Ave. S.E. Calgary, Alta

T2A 0R5

Harcharan S. Sanghera

B.A.,(Hons.)B.T.

We wish to let everybody know, that Harry, top
salesman has rejoined our firm, and is eager to help
in matters of real estate.

Call (403)274-9586

COMMISSIONER

FOR

OATHS

HEIN

REAL ESTATE
CORPORATION 272-3382

ਸਾ ਹਿ ਤ ਦ ਰ ਪ ਣ

ਕਹਾਣੀ: ਡਾਕਟਰ ਦਾਸ

ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ

“ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਅਜੇ ਮਰੀ ਨਹੀਂ” — ਡਾਕਟਰ ਦਾਸ ਦਾ ਨਾਂਅ ਅਤੇ ਚੇਹਰਾ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਬਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਮੁਹਰੇ ਆ ਖਲੋਂਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਸੋ ਵਿਚੋਂ 99 ਬੰਦੇ ਸੁਆਰਥੀ ਹਨ ਇਸ ਅੰਨ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਬਾਕੀ ਇਕ ਪ੍ਰਤੀਬਤ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਦੀ ਨਿੱਕੀ ਜਹੀ ਲੋਅ ਸਗੋਂ ਵਧੇਰੇ ਖਿਚਾਂ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਸੈਨਕ ਟੁਕੜੀਆਂ ਇਕ ਛੋਟੇ ਜਹੇ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵਜੋਂ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ‘ਮਾਤਾ’ ਜਾਂ ‘ਚੰਗਾ’ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਵਧੇਰੇ ਯੋਗ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਸਾਧਨ ਹੋ ਗੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਕੇਵਲ ਅਮੀਰ ਲੋਕ ਰਾਜਧਾਨੀ ਤਕ ਵਿਵਾਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਕਈ ਕਈ ਦਿਨ ਸੰਧਨੇ ਜੰਗਲਾਂ ਨਾਲ ਯੁਗ ਕਰਦੀ ਆਖੀਆਂ ਅਥਵਾ ਖਤਰਨਾਕ ਪਗਡੰਡੀਆਂ ਦਾ ਪਰਯੋਗ ਕਰਕੇ ਗੋਡੇ ਗਿੱਟੇ ਬੰਨ ਕੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਤਕ ਪਹੁੰਚਦੇ।

ਹਿਮਾਲਾ ਪਰਬਤ ਦੀਆਂ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਲਭਾਓਣੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸੈਨਕ ਟੁਕੜੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਟੁੱਥਿਆ। ਸਰ ਹੋਲਰੀ ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਯੋਧੇ ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਆਕੇ ਹਿਮਾਲਾ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੀ ਟੀਸੀ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਕੀ ਅਸੀਂ ਨੇੜੇ ਹੋਕੇ ਉਸ ਸੁੰਦਰ ਚੋਟੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਨੱਠ ਭੱਜ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਰਗੇ ਰਮਣੀਕ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀ ਬਦਲੀ ਕਰਵਾਕੇ ਉਹਨਾਂ ਸੈਨਕ ਟੁਕੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ। ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਸੋ ਸਵਾ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪਗਡੰਡੀਆਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਹੀ ਪੈਦਲ ਚੱਲ ਕੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਤਕ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ। ਜੇ ਇਕ ਮਹਾਰਾਣੀ ਰਸਤੇ ਦੇ ਤਸੀਹੇ ਸਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹਾਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਨਾ ਤੁਰ ਸਕੀਏ।

ਸਾਡੇ ਭੇਰੇ ਸੰਘਣੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਬਤੀ ਸੀਮਿਆਂ ਦੇ ਕੰਢੇ ਜੰਗਲ ਕੱਟ ਕੇ ਪਹਾੜੀ ਢਲਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੱਧਰੀਆਂ ਕਰਕੇ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕੁਝ ਟੱਪਰੀਆਂ ਅਤੇ ਤੰਬੂਆਂ ਵਿਚ ਸਨ। ਮੰਜੇ ਅਤੇ ਪਲੰਘਾਂ ਦੇ ਸੁੱਖ ਕਲ੍ਹ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਬਣ ਗਏ ਸਨ। ਦਿਨ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਸਾਥੀ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਢਲਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਅਤੇ ਬਾਰੂਦ ਨਾਲ ਕੱਟ ਕੇ ਇੱਕ ਪੱਧਰਾ ਰਾਹ ਬਣਾਉਂਦੇ ਤਾਕਿ ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਬਣ ਸਕੇ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਚੀਰ ਕੇ ਮੈਂ ਟਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਤਕ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਦਿਨ ਦੇ ਬੱਝੇ ਹਾਰੇ ਸੈਨਿਕ ਆਪਣੇ ਤੰਬੂਆਂ ਵਿਚ ਇਉਂ ਆ ਡਿਗਦੇ ਜਿਵੇਂ ਦਿਨ ਸਮੇਂ ਉਹ ਚੀਲਾਂ ਦੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਕੇ ਸੁਟ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀਆਂ ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਆਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਮਹਿਨਤ ਤੇ ਪਾਣੀ ਫੇਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਜਦ ਬਣ ਰਹੀ ਸੱਜਰੀ ਸੜਕ ਨੂੰ ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਰੋੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੀ ਡੂੰਘੀਆਂ ਖੰਡਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਘਰ ਵੀ ਫੇਰ ਮਾਰਿਆ। ਬਰਸਾਤਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਸਨ ਮੈਂ ਮੁੜ ਲੁਧਿਆਣੇ ਪੁੱਜਾ। ਖੁਹ ਦੀਆਂ ਟਿੱਡਾਂ ਵਾਂਗ ਹਰ ਸੈਨਿਕ ਨੂੰ ਸਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਘਰ ਆਉਣ ਦਾ ਵੀ ਸਮਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਹੀ ਮੈਂ ਰੇਡੀਓ ਰਾਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਠੀਕ ਓਹੀ ਥਾਂ ਜਿਥੇ ਮੇਰੇ ਸਾਥੀ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਜਾਨ ਤੋੜਵੀਂ ਮਹਿਨਤ ਕਰਕੇ ਪਰਬਤ ਤੋੜ ਤੋੜ ਕੇ ਇਕ ਨਵੀਂ ਸੜਕ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਉਹ ਥਾਂ ਹੀ ਬਰਸਾਤਾਂ ਕਾਰਨ ਹੜਾਂ ਦੀ ਭੇਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਖੇਤ ਸਭ ਇੰਦਰ ਦੇਵਤਾ ਨੇ ਛੱਕ ਲਏ ਹਨ। ਛੁੱਟੀ ਮੁੱਕੀ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਗਿਆ। ਜੇ ਰਸਤਾ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਲੰਘ ਕੇ ਮੈਂ ਟਿਕਾਟੇ ਪੁੱਜਣਾ ਸੀ ਉਹ ਰਸਤਾ ਰਿਹਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੰਘਣੇ ਡਰਾਉਣੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਗ ਰਹੇ ਮਾਰੂ ਨਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਸਾਮਾਨ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮੈਂ ਕੁਝ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਪੰਜਵੇਂ ਛੋਟੇ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਸੈਨਿਕ ਭਰਾਵਾਂ ਕੋਲ ਪੁੱਜਾ। ਕਈ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਅੰਨ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਿਆਂ।

ਰਸਤੇ ਦੀ ਬਕਾਵਟ, ਭੁੱਖ ਅਤੇ ਨਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵਗ ਰਹੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨੇ ਆਖਰ ਡੇਗ ਹੀ ਲਿਆ — ਤੇਜ਼ ਬੁਖਾਰ — ਦਵਾ ਦਾਰੂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੈਨਿਕ ਸਹਾਇਕ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਪੁੱਛਣਾ ਕਿ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਬੁਖਾਰ ਹੈ — “ਨਾਰਮਲ” ਹੈ ਬਾਬੂ ਜੀ ਕਹਿਕੇ ਉਸਨੇ ਟਾਲ ਦੇਣਾ। ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਬਰਮਾ ਮੀਟਰ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਆ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਮੈਂ 104 ਜਾਂ 105 ਪੜ੍ਹਨਾ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਐਨਿਕ ਦਾ ਕਮਰ ਸੀ ਜਾਂ ਸੈਨਿਕ ਵੀਰ ਮੇਰਾ ਮਨੋਬਲ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦਾ ਇਕ ਭਰਪੂਰ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਡਾਕਟਰ ਆਉਂਦਾ — ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਦਾ — ਬੜਾ ਹੀ ਗੰਗੀਲਾ ਡਾਕਟਰ — ਹਰ ਸਮੇਂ ਟੋਪਣ ਨੱਚਣ ਦੇ ਮੁੜ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ — ਮਧਰੇ ਕੱਦ ਦਾ ਗੋਲ ਗੱਪਾ ਜਿਹਾ ਬੰਗਾਲੀ ਡਾਕਟਰ — ਗਾਉਂਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਕੁਝ ਟੋਪੇ ਜਹੇ — ਨਾਲ ਨਾਲ ਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਖੜੀ ਮੁਟਿਆਰ ਵਾਂਗ ਅੱਡੀ ਉਸਦੀ ਵਜਦੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ — ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਟੈਗਰ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਜਮ ਪਲ ਸੀ — ਬੜੀ ਮਿੱਠੀ ਦੁਆਈ ਉਸ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰਕੇ ਅਜ ਵੀ ਮੇਰਾ ਮੂੰਹ ਮਿੱਠਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ — ਮੇਰੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦਸ ਕੁ ਮੀਲ ਦੂਰ ਇਕ ਛੋਟੇ ਜਹੇ ਬਿਸਰਾਮ ਘਰ ਨਾਮਾ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਣਾ ਚਾਹਿਆ — ਜੀਪ ਵਿੱਚ ਸਟਰੇਚਰ ਰੱਖਕੇ ਉਹ ਤੁਰ ਪਿਆ ਪਰ ਦਸਾਂ ਮੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਪੰਜ ਛੇ ਵਾਰ ਵਗ

ਰਹੇ ਨਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜੀਪ ਬਦਲਨੀ ਪਈ। ਨਾਲੇ ਦੇ ਇਕ ਕੰਢੇ ਜੀਪ ਰੁਕ ਜਾਂਦੀ — ਸਟਰੇਚਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦੂਜੇ ਕੰਢੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ — ਫੇਰ ਦੂਜੀ ਜੀਪ — ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਸ ਮੀਲ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਮੁਕਾ ਹੀ ਲਿਆ — ਮੇਰਾ ਬੁਖਾਰ ਤੇਜ਼ ਸੀ — ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਸੀ — ਡਾਕਟਰ ਦਾਸ ਦੀ ਟੋਪੇ ਗਾਉਣ ਦੀ ਰੁਚੀ ਜਾਂ ਅੱਡੀਆਂ ਦੀ ਟੱਪ ਟੱਪ ਮੈਨੂੰ ਅਨਸੁਖਾਵਿਆਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ — ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆਗਈ — ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਵੀ ਬੰਗਾਲੀ ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਬੰਗਾਲੀ ਜਾਦੂ ਸੀ — ਉਸਨੇ ਟੀਕਾ ਕੁਝ ਅਜੇਹਾ ਲਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਬੁਖਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਵੀ ਹੋਰ ਸ਼ੀਰਕ ਤਕਲੀਫ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ — ਮੇਰੀ ਬੜੀ ਜਹੀ ਅੱਖ ਖੁਲੀ — ਬੂਹੇ ਵਲ ਨਿਗਾਹ ਗਈ — ਕੋਈ ਅਫਸਰ ਬੂਹੇ ਵਿੱਚ ਖੜਾ ਸੀ — ਉਸਦੀ ਟੋਪੀ ਵੀ ਲਾਲ ਸੀ — ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਉਹ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਅਫਸਰ ਸੀ — ਮੈਂ ਬਿਸਤਰੇ ਤੋਂ ਉਠਿਆ — ਲਮਕਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਨਾਲ ਬੂਹੇ ਵਲ ਤੁਰਿਆ — ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਸਲਾਮ ਦੇਣ ਲਈ — ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਤ ਲਈ — ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ — ਯਾਦ ਹੈ ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ ਤਾਂ ਫੜਕੇ ਮੈਨੂੰ ਫੇਰ ਬਿਸਤਰੇ ਤੇ ਪਾ ਦਿਤਾ ਸੀ — ਕੋਲ ਪਏ ਹੋਰ ਬੀਮਾਰ ਸਾਥੀ ਉਸ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਦਸ ਰਹੇ ਸਨ “ਇਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਇਥੇ ਪਏ ਨੂੰ — ਬੱਸ ਸੁਤਾ ਹੀ ਪਿਆ ਹੈ”

“ਹੈ — ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ?” ਮੇਰਾ ਦਿਮਾਗ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ — ਅਫਸਰ ਚਲਾ ਗਿਆ — ਮੈਨੂੰ ਮਗਰੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਉਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ ਦਾ ਅਫਸਰ ਸੀ — ਉਸਨੇ ਡਾਕਟਰ ਦਾਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਨਿਜੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਕਿ ਛੋਤੀ ਤੋਂ ਛੋਤੀ ਮੈਨੂੰ ਪਟਨੇ ਪੁਰਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਠੀਕ ਇਲਾਜ ਹੋ ਸਕੇ — ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਠੀਕ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਨਾ ਕੋਈ ਸੜਕ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਰਸਤਾ ਹੈ ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ — ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਜੋ ਉਥੋਂ ਲਗਭਗ ਤੀਹ ਮੀਲ ਸੀ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੀ ਤਾਂ ਸੀ — ਪਰ ਲਾਲ ਟੋਪੀ ਵਾਲੇ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ‘ਨਾਂਹ’ ਕੋਟ ਕਰੋ — ਟੀਕੇ ਦੁਆਰਾ ਮੈਨੂੰ ਫੇਰ ਸੁਲਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ — ਜਦ ਮੈਨੂੰ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਜਾਗ ਆਈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਹੀ ਕੁਝ ਸਾਥੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਨ — ਮੇਰੇ ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ — ਉਹ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ — ਮਤੇ ਮੈਂ ਕੁਝ ਸੁਣ ਲਵਾਂ — “ਬਾਬੂ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ” “ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਇਥੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਮਝਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਾਬੂ ਬਸ —” “ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਕਿਉਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਇਥੇ?”

ਡਾਕਟਰ ਦਾਸ ਆਇਆ — ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਲੈ ਗਿਆ — ਕੁਝ ਆਦੇਸ਼ ਦਿਤੇ — ਉਹ ਕੁਲ 9 ਬੰਦੇ ਸਨ — ਬੜੀ ਦੇਰ ਮਗਰੋਂ ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚਾਰ ਮੇਰਾ ਸਟਰੇਚਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਤੁਰ ਰਹੇ ਸਨ — ਪੰਜ ਨਾਲ ਨਾਲ ਤੁਰ ਰਹੇ ਸਨ — ਡਾਕਟਰ ਦਾਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਸੀ — ਕਾਫਲਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਲ ਤੁਰ ਰਿਹਾ ਸੀ — ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਬਰਸਾਤੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ — ਕਦੇ ਕਦੇ ਮੀਂਹ ਵੀ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ — ਕੁਝ ਪੱਥਰ ਵੀ ਡਿਗ ਰਹੇ ਸਨ — ਹਰ ਅੱਧੇ ਪੌਣੇ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਸਟਰੇਚਰ ਭੁੰਨੇ ਲਾਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ — ਡਾਕਟਰ ਦਾਸ ਇੰਜੇਕਸ਼ਨ ਲਾਉਂਦਾ — ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ — ਦਮ ਲੈਕੇ ਕਾਫਲਾ ਫੇਰ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ — ਸਟਰੇਚਰ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਬਦਲੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਾਕੇ ਜਦ ਮੈਂ ਹਸਪਤਾਲ ਸਹਿਤਯਾਬ ਹੋਕੇ ਮੁੜ ਉਥੇ ਪੁੱਜਾ ਤਾਂ ਇਤਨਾਂ ਕੁਝ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਖੁਦ ਨੂੰ ਵੀ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ।

ਪੱਥਰ ਜ਼ੋਰਾਂ ਨਾਲ ਡਿਗਣ ਲੱਗੇ — ਨਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਲੰਘਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ — ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨੌਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਬਾਰੀ ਬਾਰੀ ਸਟਰੇਚਰ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਸੀ ਮੇਰੀ ਮੌਤ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਖੁਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਯਕੀਨੀ ਦਿਸ ਰਹੀ ਸੀ — ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸੈਨਤਾਂ ਚੱਲੀਆਂ — ਫੇਰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸੁਲਾਹ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ “ਇਕ ਉਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਜੇ ਲਗਭਗ ਮੌਤ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਹੀ ਖੜਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚਣਾ — ਜੇ ਇਕ ਅੱਧਾ ਪੱਥਰ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤਾਂ ਨਿਸਚੇ ਹੀ ‘ਬੋਲੇ ਰਾਮ’ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

“ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ! ਤੁਸੀਂ ਲਿਖ ਦਿਓ ਮਰੀਜ਼ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ” “ਚਲੋ ਅਸੀਂ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ” “ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਮਰ ਗਿਆ — ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਜਾਨ ਬਚੂ” “ਇਸ ਦਾ ਬਚਣਾ ਤਾਂ ਹੁਣ ਅਸੰਭਵ ਹੀ ਹੈ” “ਸਟੇਸ਼ਨ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਵੀਹ ਮੀਲ ਦੂਰ ਹੈ” “ਕਿਵੇਂ ਪੁਜਣਾ ਹੈ ਉਥੇ” “ਰੱਖੋ ਸਟਰੇਚਰ ਬੋਲੇ ਤੇ ਕਰੋ ਅਰਦਾਸ”

ਸਟਰੇਚਰ ਲਾਹਿਆ ਗਿਆ — ਡਾਕਟਰ ਦਾਸ ਨੇ ਨਬਜ਼ ਦੇਖੀ — ਹੁਣ ਉਸਦੇ ਚਹਿਰੇ ਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਸੀ ਮੈਂ ਸੱਜੀ ਲੱਤ ਉਪਰ ਖਿੱਚੀ — ਹਿੱਲ ਜੁਲ ਹੋਈ “ਇਹ ਕੀ — ਇਹ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ” — ਡਾਕਟਰ ਦਾਸ ਨੇ ਫੇਰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿਤੇ — ਜਿਸ ਵਿਚ ਫੌਜੀ ਕਮਾਂਡਰ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਕਿਸੇ ਮਜਬੂਰ ਦੀ ਬਿਨੀ ਜਾਪਦੀ ਸੀ — “ਤੁਸੀਂ ਅੱਧਾ ਫਾਸਲਾ ਅੱਜ ਲੈ ਚੱਲੋ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਅੱਧਾ ਕਲ੍ਹ — ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੁਹਾਡੀ ਇਸ ਮਹਿਨਤ ਦੇ ਸਦਕੇ ਇਕ ਜਾਨ ਬਚ ਜਾਵੇ — ਚੱਲੋ ਬਹਾਦਰ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਰੱਖੋ — ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹਾਂ — ਇਸਦੀ ਕੋਈ ਪੱਤਨੀ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਤੁਹਾਡਾ ਇਹ ਉਪਕਾਰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਏਗਾ — ਮੇਰੇ ਝੋਲੇ ਵਿਚ ਰਮ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਹਨ ਜੋ ਮੈਂ ਤੇਹਾਡੇ ਹੀ ਲਈ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ — ਤੁਹਾਡੀ ਬਕਾਣ ਮੈਂ ਲਾਹਾਂਗਾ — ਅਜ ਦੀ ਰਾਤ ਅਸੀਂ — ਕੈਂਪ ਕਰਾਂਗੇ — ਮੱਛੀ ਮੈਂ ਲੈ ਕੇ ਦਿਆਂਗਾ — ਬਾਬਾਸ਼ ਹਿੰਮਤ ਕਰੋ — ਚੁੱਕੋ ਸਟਰੇਚਰ — ਤੁਰੋ ਅੱਗੇ — ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਭਾਰਤੀ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੇ”

ਗਜ਼ਲ

□ ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ

ਜੇਕਰ ਬਿਜਲੀ-ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ, ਰੋਸ਼ਨ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰਾ ਹੈ।
ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਹੋਇਆ ਸੋਨ-ਸਵੇਰਾ ਹੈ।
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਜੰਡ-ਕਰੀਰਾਂ, ਸੜਕਾਂ ਕੋਲ ਤਾਂ ਚਾਨਣ ਹੈ,
ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ, ਕਾਲਾ ਘੋਰ ਹਨੇਰਾ ਹੈ।

ਜਿੱਥੇ ਕਿਧਰੇ ਚੀਕਾਂ ਤੇ ਕੁਰਲਾਹਟਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੇ,
ਹਰ ਬਸਤੀ, ਘਰ, ਸ਼ਹਿਰ, ਦੇਸ਼ ਤੇ ਹਰ ਪੁੱਖਦਾ ਪਿੰਡ ਮੇਰਾ ਹੈ।

ਅੱਡ ਪਏ ਜਾਂ ਮਾਰ ਦਏ ਫਿਰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਬਰਸਾਤ ਜਿਹੀ,
ਰੋਜ਼ ਦਿਹਾੜੀ ਮਰ ਮਰ ਜੀਣਾ, ਪਿੰਡ ਸਾਡੇ ਦਾ ਜੇਰਾ ਹੈ।

ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਢਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਕਦੇ ਜੋ ਜਿੱਤਿਆ ਸੀ,
ਓਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਯਾਰੇ, ਵਿਸ਼-ਕੰਨਿਆਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਹੈ।

ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਸੁਕਰਾਤ ਦੀ ਖਾਤਰ ਜ਼ਹਿਰ ਪਿਆਲਾ ਸਾਂਭ ਲਵੇ,
ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਬੱਸ ਇਸ ਜ਼ਿੰਦਗਾਨੀ ਦਾ ਹੀ ਜ਼ਹਿਰ ਬਥੇਰਾ ਹੈ।

ਮੇਰੀ ਹੋਂਦ ਕਬੂਲ ਕਰੋਗੇ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਐਸਾ ਆਵੇਗਾ,
ਮੈਂ ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਬਿੰਦੂ ਹਾਂ, ਪਰ ਹਰ ਬਿੰਦੂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਹੈ।

(410, ਕਰਿਸ਼ਨਾ ਨਗਰ, ਸਿਵਲ ਲਾਈਨਜ਼, ਲੁਧਿਆਣਾ।)

‘ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਝੂਠ ਬੋਲਦਾ ਹੈ’ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ ਦਾ

ਦੂਜਾ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ

ਹਰ ਪੁੱਖਦਾ ਪਿੰਡ ਮੇਰਾ ਹੈ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ: ਸਾਹਿਤ ਕਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਬੇਰੀ ਰੋਡ, ਲੁਧਿਆਣਾ

7 ਨਕਸਲੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ

ਜਲੰਧਰ - ਇੱਥੇ 7 ਨਕਸਲੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੇਸ਼ ਭਰਤ ਯਾਦਗਾਰ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਬਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਦੇਣ।

ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ 'ਚ ਸੀ. ਪੀ. ਆਈ. (ਐਮ. ਐਲ.) ਪੁਲਾ ਰੋਡੀ ਤੇ ਸਿਨਹਾ ਗਰੁੱਪ, ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਪਲਜ਼ ਫਰੰਟ ਰੇਵੋਲਿਊਸ਼ਨਰੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ, ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਯੂਨਿਟੀ ਸੈਂਟਰ, ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮਿੱਥ ਅਤੇ ਰੇਵੋਲਿਊਸ਼ਨਰੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ।

ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਇਕ ਮਤੇ ਰਾਹੀਂ ਫਿਰਕੂਪੁਣੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਉਪਰ ਫਿਰਕੂਪੁਣਾ ਫੈਲਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ। ਪੰਜਾਬ 'ਚੋਂ ਫੌਜ ਤੁਰੰਤ ਵਾਪਸ ਖੁਲਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪੰਜਾਬ ਮਸਲੇ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਹੱਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਸਟਰੇਚਰ ਚੁਕਿਆ ਗਿਆ — ਮੁੱਛਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਆ ਗਈ — ਆਖਰ ਪੰਧ ਮਾਰ ਹੀ ਲਿਆ — ਡਾਕਟਰ ਦਾਸ ਨੇ ਫੇਰ ਟੀਕਾ ਲਾਇਆ — ਮੁੰਡੇ ਵੀ ਖੁੱਸ ਸਨ — ਪੂਰੀ ਬਕਾਵਟ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਡਾਕਟਰ ਦਾਸ ਰੋਮ ਅਤੇ ਮੱਛੀ ਦੇ ਨਾਲ ਗਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ — ਆਪਣੀ ਬਕਾਵਟ ਉਸਨੂੰ ਯਾਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

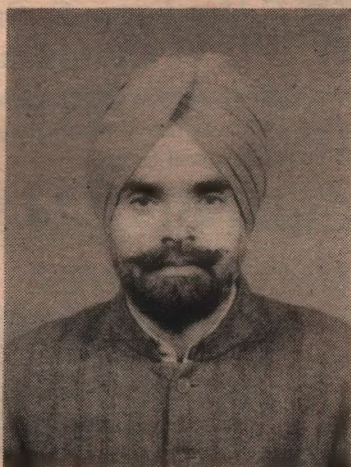
ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ ਕੁਝ ਚੰਗੀ ਜਾਪੀ ਸਾਹਿਆਂ ਨੂੰ — ਸਟਰੇਚਰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਿਆ ਗਿਆ — ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਏ — ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਸਟਰੇਚਰ ਰੱਖਕੇ ਇਕ ਸੈਨਿਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਾਕੀ ਸਭ ਨੇ ਪਰਤ ਜਾਣਾ ਸੀ — ਡਾਕਟਰ ਦਾਸ ਨੇ ਵੀ — ਮੁੰਡੇ ਖੁੱਸ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ — ਡਾਕਟਰ ਦਾਸ ਖੁੱਸ ਸੀ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸਦੇ ਜਤਨਾਂ ਕਾਰਨ ਇਕ ਸੈਨਿਕ ਬਚ ਹੀ ਜਾਵੇ — ਲੱਤੀਓਂ ਕਾਗਜ਼ ਦੇਕੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਪਰਤ ਗਏ — ਮਰੀਜ਼ ਪਟਨੇ ਪੁੱਜ ਗਿਆ। — ਇਕ ਹਫਤੇ ਮਗਰੋਂ ਉਸਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਆਈ — ਆਲਾ ਦੁਆਲਾ ਦੇਖਿਆ — ਡਾਕਟਰ ਦਾਸ ਉਸਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

“ਅਬ ਤੁਮ ਬਚ ਗਿਆ ਮਰੀਜ਼” ਇਕ ਨਰਸ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ — ਮੈਂ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿਵੇਂ ਕੋਈ ਮਰ ਸਕਦਾ ਹੈ — ਜਦ ਤਕ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰ ‘ਦਾਸ’ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।

ਸ: ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ ਨੀਯਤ

‘ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ’ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸ: ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ‘ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ’ ਦੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਹੈ। ਸ: ਧਾਲੀਵਾਲ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚ ਜਾਣੇ ਪਹਿਚਾਣੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ। ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ: ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਰੱਤੋਵਾਲ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ) ਦੇ ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਸਰਪੰਚ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੋਆਪ੍ਰੇਟਿਵ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸੈਂਟਰਲ ਕੋ-ਆਪ੍ਰੇਟਿਵ ਬੈਂਕ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਕੋਆਪ੍ਰੇਟਿਵ ਬੈਂਕ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਹੋਲ ਸੇਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਵੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ‘ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ’ ਲਈ ਸਹਾਈ ਹੋਣਗੀਆਂ - ਇਹੀ ‘ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ’ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਹੈ।

ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣ ਦੀ ਅਪੀਲ

ਬਰਨਾਲਾ - ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਮੁਕੰਦ ਸਿੰਘ ਉਪਲ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਅਨਸਰ ਪੰਜਾਬ ਉਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਾਰ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਸਮਝਕੇ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਖਰਾ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਇਲਾਕਾ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਚੇਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੇਂਦਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਚਲਦਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਉਤੇ ਵਾਰ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਆਰੰਭ ਸੀ ਜੋ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਨਾਟਕ, ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਤੇ ਬੰਗਾਲ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹੰਸ ਆਏ ਤੇ ਨਹਾ ਕੇ ਉਡ ਗਏ
ਮਨ ਦੇ ਮਾਨਸਰੋਵਰ,

ਇਕ ਬੋਲ ਨੂੰ ਤਰਸ ਰਹੀਆਂ ਨੇ
ਸੋਚ ਦੀਆਂ ਮੁਰਗਾਈਆਂ।

ਲੇਖਕ ਵੱਲੋਂ ਨੋਟ

ਇਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚੋਂ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਗੀਤ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਕ ਬੜੀ ਹੀ ਦਿਲਚਸਪ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਅਰਥ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਗੀਤ ਦਾ ਇਕ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਬਦੀ ਅਨੁਵਾਦ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਗੀਤ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਵਾਰਤਿਕ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਤੁਕ ਨਾਲ ਤੁਕ ਮੇਲ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਅਨੁਵਾਦਤ ਗੀਤ ਨਿਕੰਮਾ ਤੇ ਬੇਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਸ ਸਮਾਜ ਲਈ ਇਹ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਵਰਗੀ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦੀ ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ 'ਵਕਤ' ਤੇ 'ਸਭਿਆਚਾਰ' ਨੂੰ ਵੀ ਉਲਥਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਅਨੁਵਾਦ ਸੰਪੂਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੇ ਗੀਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਅਰਥਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਨੁਵਾਦਤ ਗੀਤ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ "ਗੀਤ ਲਿਆ ਗੀਤ" ਦਾ ਨਾਮ ਵਰਤਦਾ ਹਾਂ। ਹਬਲਾ ਗੀਤ ਮੈਂ ਵੈਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਵੈਜ਼ ਦੇ ਗੀਤ 'ਹਮ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਸੇ ਜਬ ਅਪਨਾ ਹਿੱਸਾ ਮਾਂਗੇਗੇ।' ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਢਾਲ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਮੈਂ 'ਗੀਤ ਗੋਦ ਲੈਣ' ਦਾ ਇਕ ਸਫਲ ਤਜਰਬਾ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਕਵੀ ਯੂਜੀਨ ਦੇ ਗੀਤ 'ਇਟਰਨੈਸਨਲ' ਨੂੰ ਗੋਦ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਉਹ ਗੀਤ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਟੇਜਾਂ ਉੱਪਰ ਸੈਂਕੜੇ ਵਾਰ ਗਾਇਆ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ।

- ਸੁਖਪਾਲ

ਇਕ ਗੋਦ ਲਿਆ ਗੀਤ

- ਮਿਹਨਤਕਸ਼ -

- ਸੁਖਪਾਲ

ਅਸੀਂ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅੱਜ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਖੇਤ ਨਹੀਂ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ।

ਇਹ ਉਪਜੀ ਨਹੀਂ ਸਰਮਾਏ 'ਚੋਂ, ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਕਿਰਤ ਨੇ ਸਿਰਜੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਰਹਿਮ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਭੀਖ ਨਹੀਂ, ਸਾਡਾ ਬਣਦਾ ਹੋਕ ਜੋ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ।

ਕਿਉਂ ਸਾਡੇ ਖੂਨ ਪਸੀਨੇ ਤੇ ਹੱਕ ਹੈ ਸਰਮਾਇਆ ਦਾਰੀ ਦਾ। ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਉਪਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ।

ਦੌਲਤ ਦੀਆਂ ਨੂੰਗੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਨੇ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਸੂਰਜ ਖਾ ਲਿਆ। ਅਸੀਂ ਖਾਧੀ ਗਈ ਹਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਪਲ ਪਲ ਦਾ ਲੇਖਾ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ।

ਸਾਨੂੰ ਪਾੜ ਕੇ ਮਜ਼੍ਹਬਾਂ ਨਸਲਾਂ 'ਚ ਸਦਾ ਲੁਟਦੇ ਰਹੇ ਲੁਟੇਰੇ ਨੇ। ਹਰ ਲੁੱਟ ਵਿਰੁੱਧ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਅਸੀਂ ਭਾਈਚਾਰਾ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ।

ਹਰ ਲੁੱਟ ਚੁਲਮ ਦੀ ਟੱਕਰ ਵਿੱਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਸਾਡਾ ਨਾਹਰਾ ਹੈ। ਹਰ ਜ਼ਾਲਮ ਸੰਗ ਟਕਰਾਵਾਂਗੇ ਹਰ ਚੁਲਮ ਦਾ ਬਦਲਾ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ।

ਸਾਡੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲੁਟੇਰੀਆਂ ਤੋਂ ਹੱਕ ਮੰਗਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੇ। ਅਸੀਂ ਤਾਹੀਓਂ ਏਕੇ ਦੇ ਬਲ ਤੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਖੋਹਣਾ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ।

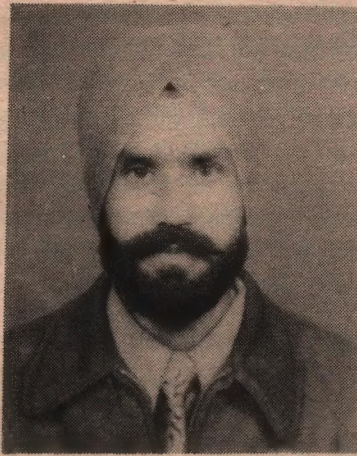
ਜੋ ਸਾਡੇ ਸੰਗ ਟਕਰਾਵੇਗਾ ਉਹ ਚੂਰ ਚੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਘੜੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਘੜਨਾ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ।

ਇਕ ਬਿਨ ਜੰਜੀਰ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ, ਹੁਣ ਹਾਰਨ ਲਈ ਹੈ ਬਚਿਆ ਕੀ। ਜਿੱਤਣੇ ਲਈ ਸਾਰਾ ਜੱਗ ਪਿਆ, ਅਸੀਂ ਬਾਗੀ ਹੋਣਾ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ।

ਜੋ ਬੰਬਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਭ ਕੁੱਝ ਡੁਬੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਅੱਧ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀਆਂ ਧਾੜਾਂ ਤੋਂ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ।

ਅਸੀਂ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੁਣ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਖੇਤ ਨਹੀਂ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ।

ਗੀਤ

ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਪ੍ਰਦੇਸੀ', ਯੂਥਾ ਸਿਟੀ, ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ

ਰਹੇ ਅਸੀਂ ਜਿਉਂਦੇ ਕਿਤੇ ਹੋਈਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗਾਨੀਆਂ।

ਇਦਰਾ ਨਾ ਭੁੱਲੀ ਮੇਟ ਦਿਆਂਗੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ।

ਬੋੜੀ ਗੱਲ ਪਿੱਛੇ ਐਵੇਂ ਝਗੜਾ ਵਧਾ ਲਿਆ।

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹੈ ਪੱਗ ਨੂੰ ਤੂੰ ਸਿੱਧਾ ਹੱਥ ਪਾ ਲਿਆ।

ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੀਂ ਜਦੋਂ ਮਾੜੇ ਦਿਨ ਆਉਂਦੇ ਬੰਦਾ ਕਰਦਾ ਨਿਦਾਨੀਆਂ।

ਇਦਰਾ ਨਾ ਭੁੱਲੀ ਮੇਟ ਦਿਆਂਗੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ।

ਮੱਸੇ ਰੰਘੜ ਵਾਂਗੂੰ ਤੂੰ ਵੀ ਦਿਲ 'ਚੋਂ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ,

ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਘਰ ਮਿੱਟੀ 'ਚ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ।

ਹੁਣ ਬੱਚੇ ਤੂੰ ਸੰਭਾਲੀ ਨਾਲੇ ਦੇਖੀ ਲਾਸ਼ਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿੱਦਾ ਫੇਰ ਲੇਖੇ ਲਾਣੀਆਂ।

ਇਦਰਾ! ਨਾ ਭੁੱਲੀ ਮੇਟ ਦਿਆਂਗੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ।

ਹੋਸ਼ ਤੇਰੀ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਈ ਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਲਿਆ,

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜੋ ਸ਼ਾਨ ਉਹਦੀ ਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਲਿਆ।

ਮਾਫ਼ ਨਾ ਇਹ ਕਰੂ ਬਣ ਪੀਰ ਕੋਈ ਇਕ ਦਿਨ ਜੱਟਾ ਤੇਰੀਆਂ ਘੁਮਾਣੀਆਂ

ਇਦਰਾ ਨਾ ਭੁੱਲੀ ਮੇਟ ਦਿਆਂਗੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ।

ਜਦੋਂ ਆਵੇ ਬਰਬਾਦੀ ਬੰਦਾ ਉਦੋਂ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਉਠਦਾ,

ਦਿਨ ਮਾੜੇ ਜਦੋਂ ਆਉਂਦੇ 'ਪ੍ਰਦੇਸੀ' ਬੰਦਾ ਪੁੱਠੇ ਪੈਰ ਪੁੱਟਦਾ,

ਗੱਲਾਂ ਜੋ ਤੂੰ ਕਹੀਆਂ ਇਹ ਬੇਅਰਬੀਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਆਂ।

ਇਦਰਾ! ਨਾ ਭੁੱਲੀ ਮੇਟ ਦਿਆਂਗੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ।

ਰਿਵਿਊ:

ਰੰਗ-ਏ-ਸ਼ਿਕਸਤਾ

ਰਿਵਿਊਕਾਰ - ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿਆਣ

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ : ਰੰਗ-ਏ-ਸ਼ਿਕਸਤਾ

ਰਚਤਾ : ਮਨਜੀਤ ਮੀਤ

ਕੀਮਤ : ਪੰਦਰਾਂ ਰੁਪਏ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਸ: ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਏ.

ਲਾਹੌਰ ਭੁੱਕ ਸ਼ਾਪ (ਲੁਧਿਆਣਾ)

ਮਨਜੀਤ ਮੀਤ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਕਾਫੀ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਕੋਲ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਵੇਕਲਾ ਸੀ। ਇਸ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਮਲੂਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਵੀ ਨੂੰ ਬੇ-ਅੱਤ ਮਨੁੱਖੀ ਪੀੜਾਂ ਦੀ ਨਵੀਨਤਾ ਅਤੇ ਤਤਕਾਲੀਨਤਾ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਨਣ ਦਹ ਵੀ ਅਤੇ ਮੁਕਤ ਹੋਏ ਬੋਲਾਂ, ਉਜਾਗਰ ਹੋਈਆਂ ਪੀੜਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਇਕ ਨਵੇਕਲਾ ਅਰਥ ਸੰਸਾਰ ਰਚਣ ਦਾ ਗੁਣ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਵੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :—

ਕਾਹਦੀ ਚੜ੍ਹੀ ਜਵਾਨੀ ਲੋਥ ਨੂੰ

ਜੋ ਪਲ ਰਹੀ ਨਾ ਚਾਰ ਵੇ।

ਸਾਡੇ ਮੁੱਲ ਜਿਸਮ ਦਾ ਪੈ ਗਿਆ

ਅਸੀਂ ਸਿੱਕਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵੇ।

ਅਸੀਂ ਕੁੰਜਾਂ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਹੋ ਗਈਆਂ

ਸਾਡਾ ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਵੇ।

... ..

ਜਿੰਦ ਨਿਮਾਣੀ ਰੋਈ ਜਾਵੇ

ਐਵੇਂ ਸਹਿਕਦੇ ਸਾਹ ਨੂੰ

ਗਮ ਕਫ਼ਸ ਨੂੰ ਖਾ ਰਿਹਾ

ਸੁਝਦੇ ਅੱਜ ਕਲੇਲ ਨਾ।

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵੰਨ-ਸੁੰਦਰਤਾ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਰਚਨਾ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਵੀ। ਕਵੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਧਰਾਂ ਦੀ ਕਿਆਰੀ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਦਾ ਬੀਜ ਬੀਜਿਆ ਹੋਇਆ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਨੈਣਾਂ 'ਚੋਂ ਕੋਸ਼ੇ ਹੰਝੂਆਂ ਦੀਆਂ ਛਿੱਟਾਂ ਡਿਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ :—

ਮੇਰਾ ਸੋਹਲ ਜਿਹਾ ਇਕ ਗੁਆਚਿਆ

ਨੀ ਲੱਭਦੀ ਚੁੰਗ ਹੋ ਗਏ।

ਜਿਹੜੀ ਆਤਿਸ਼ ਨੇ ਸਦਾ ਮੈਨੂੰ ਸਾੜਿਆ

ਨੀ ਮਘਦੀ ਨੂੰ ਚੁੰਗ ਹੋ ਗਏ।

... ..

ਤੇਰੇ ਲਈ ਬਹਾਰਾਂ ਕੋਲੋਂ

ਸ਼ਾਹੇ ਰੰਗ ਮੈਂ ਖੋਹ ਲਾਂ

ਜਾਂ ਬਣ ਕੇ ਕੋਈ ਗੀਤ ਸੁਰੀਲਾ

ਤੇਰਾ ਮਨ ਮੈਂ ਮੋਹ ਲਾਂ

ਕਵੀ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਲਵਲਾ ਬਹੁਤ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੰਕੋਚ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਹੈ। ਕਵੀ ਨੇ ਅਖਰਾਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਮਾਂਸ ਮਾਂਸ ਕੇ ਬੀੜੀਆਂ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਜਮ ਤੇ ਗਾੜ੍ਹਾਪਣ ਉਸਨੂੰ ਬੇ-ਵਫਾਈ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਸਰ ਨੇ ਸਿਖਾਇਆ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਪਿਆਰੇ ਵੀਰ

ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਮੈਂ ਗੀਤ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪੇਪਰ 'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਵਿੱਚ ਛਾਪਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨੀ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡਾ ਦੋ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਪੇਪਰ ਸਟੋਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ। ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਹਫ਼ਤਾ ਹੀ ਪੇਪਰ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣੀਂ ਕੁੱਝ ਦੇਰ ਤੋਂ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਉਡੀਕਦਿਆਂ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਲੰਘਦੇ ਹਨ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਲਿਖਣਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ 'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਕਦੋਂ ਤੋਂ ਫਿਰ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਪੇਪਰ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੇਪਰ ਦੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਪਾਠਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਪੇਪਰ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੇ ਝੁੱਲੇ।

ਆਪਦਾ ਇਕ ਪਾਠਕ
ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਪ੍ਰਦੇਸੀ'
ਯੂਥਾ ਸਿਟੀ, ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ।

ਉਹਦਾ ਹੋਕਾ ਮੇਰਾ ਹੰਝੂ

ਦੇਵੇਂ ਸੀ ਇਕ ਹਾਣ ਦੇ।

ਕਾਹਤੋਂ ਜੀਣ ਤੋਂ ਨਫ਼ਰਤ ਹੋ ਗਈ

ਕਾਹਤੋਂ ਚਾਅ ਮਰ ਜਾਣਦੇ।

ਦੋ ਕੁ ਗਮ ਦੇ ਗੀਤ ਅਵੱਲੇ

ਚਾਰ ਹਿਜਰ ਦੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ

ਬਸ ਦੋ ਹੀ ਸਾਜ਼ ਬਚੇ ਨੇ ਬਾਕੀ

ਹੁਣ ਤਾਂ ਦਿਲ ਪ੍ਰਚਾਣ ਦੇ।

... ..

ਛੋਲੀ ਹੁੰਦੀ ਅਰਬੀ ਵਰਗੀ

ਸੱਜ-ਵਿਆਹੀ ਲਾਸ਼ ਜਿਹੀ।

ਟੁੱਟੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬੈਠੀ

ਵਿਧਵਾ ਵਾਂਗ ਨਿਰਾਸ਼ ਜਿਹੀ।

ਹੰਝੂਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁੜ ਮੁੜ ਜੋੜੇ

ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਆਸ ਜਿਹੀ।

ਮਨਜੀਤ ਨੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਗੀਤਾਂ ਅਤੇ ਗਜ਼ਲਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਹੋਂਦ ਤੱਕ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਲਗਾਤਾਰ ਲਿਖਦਾ ਰਿਹਾ ਬਾਇਦ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਤਰੱਕੀ ਕਰੇਗਾ। ਕਵੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਦਾ ਕਾਫੀ ਅਸਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਨਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਰੰਗ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਨਵੀਨਤਾ ਕਵੀ ਨੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੋ ਕੇ ਵਰਤੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ :—

ਕਿਹੜੀ ਗਮ ਦੀ ਧੁੱਪ ਜਿਹੀ

ਸੁਭਾ ਦੇ ਲੜ ਗਈ

ਰੰਗ-ਏ-ਸ਼ਿਕਸਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂ

ਮੇਰੇ ਅਹਿਸਾਸ ਦਾ।

ਮੇਰੇ ਅਹਿਬਾਸ ਦਾ।

ਕਿਸ ਸਬਰ ਬੰਨ੍ਹ ਮਾਰਿਆ

ਝੀਲਾਂ ਵਰਗੇ ਨੈਣਾਂ ਨੂੰ

ਕੋਏ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਅਟਕ ਗਿਆ

ਹੰਝੂ ਜਨਾਬ ਦਾ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵੀ ਵਿਲੀਅਮ ਸ਼ੇਕਸਪੀਅਰ (WILLIAM SHAKESPEARE) ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ Our sweetest songs are those that tell of saddest thought.

ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ: ਸਾਡੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਰੀਲੇ ਤੇ ਵਧੀਆ ਗੀਤ ਉਹ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗਮ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਹਾ ਦੀ ਹੁਕ ਸੁਣਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਵੀ ਵੀ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਵੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਵੀ ਨੂੰ ਗਮ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਹਾ ਜਿਹੇ ਪੜਾਅ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਵੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਗਮ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਹਾ ਤਰੀਕਾਂ ਹਨ। ਵਨਗੀ ਵਜੋਂ :—

ਕੀ ਹੋਇਆ ਤੂੰ ਬੇ ਮੁੱਖ ਹੋਇਆ

ਹਿਜਰ ਤੇਰਾ ਨਹੀਂ ਬੇ ਮੁੱਖ ਹੋਇਆ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਤੇਰੇ ਯਾਰ ਬੇਗਾਨੇ

ਗਮ ਤਾਂ ਹੈ ਤੇਰਾ ਗਮ ਨਹੀਂ ਸੋਇਆ।

... ..

ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਸੰਗ ਗਮਾਂ ਦੇ ਕੰਡੇ,

ਨੀ ਮੈਂ ਕੀ ਜਾਣਾ ਕਮਲੀ

ਰੇਸ਼ਮ ਵਰਗੀ ਜਿੰਦ ਮਲੂਕੀ

ਮੈਂ ਕੰਡਿਆਂ ਵਿਚ ਪਰੋਈ।

ਪੁਨੂੰ ਦੇ ਪ੍ਰਛਾਵੇਂ ਪਿਛੇ

ਮੈਂ ਦੋ ਜਖ਼ ਬੀ ਜਾਵਾਂ

ਜੇ ਮੈਂ ਮੁੱਖ ਪੁਨਣ ਤੋਂ ਮੋੜਾਂ

ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਨਾ ਵੇਈ।

ਕਵੀ ਨੇ ਕਦੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਫਿਦਾ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਵਧੂ ਕਹਿਣਗੇ ਜਾਂ ਪਿਛਾਹ ਖਿਚੂ। ਇਸ ਨੇ ਹਰ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਸਚਾਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਣ ਕਵੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਅਗਾਂਹ ਵਧੂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਹਰ ਕਵੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਕਵੀ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ (ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਜਲਦੇ ਹਨ) ਨੰਗਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ :—

ਦੋ ਖਤ ਸਾਡੇ ਸੱਜਣਾਂ ਦੇ

ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਿੱਕ ਦੇ ਛਾਲੇ ਹੋ ਗਏ।

ਹਾਲਤ ਵੇਖ ਨਾਚੁਕ ਮੇਰੀ

ਦੁਸ਼ਮਣ ਵੀ ਮਤਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ।

... ..

ਘਰ ਤੇਰੇ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦੇ

ਲੋਕੀ ਇਸ ਦੀਵਾਨੇ ਨੂੰ।

ਆਸ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਰੀਕੇ ਬਾਜ਼ੀ

ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਰਹੀ ਜ਼ਮਾਨੇ ਨੂੰ।

ਕਵੀ ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੂਰ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਮੋਹ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਜਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਖਰ ਵਿਚ ਕਵੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਬੋਧਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਨਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਤਾਲ ਵੱਲ ਖਾਸ ਖਿਆਲ ਦੇਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਵੀ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਨਿਖਰ ਪਵੇਗਾ।

ਮਹਾਨ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਗਜ਼ਲਾਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ

ਡਾ: ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ ਨੂੰ

ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ

□ ਕਬਜ਼ੀਰਾ ਸਿੰਘ 'ਚਮਨ'

ਰੋਂਦੇ ਨੇ ਯਾਰ ਤੇਰੇ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਨਾਮ ਤੇਰਾ।

ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਖਾ ਗਿਆ ਏ ਹਮਦਰਦ ਨੂੰ ਸਵੇਰਾ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਜਹਾਂ ਦਾ ਲੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸਿਤਾਰਾ,

ਸੂਰਜ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਹਨੇਰਾ।

ਇਕ ਆਤਮਾ ਨਿਰੰਜਨ ਛੱਡ ਕੇ ਜੋ ਟੁਰ ਗਈ ਸੀ,

ਉਸ ਰਾਹ ਤੇ ਟੁਰ ਗਿਆ ਏ 'ਹਮਦਰਦ' ਵੀਰ ਮੇਰਾ।

ਕੀ ਹਾਸੀਆ ਕੀ ਸੁਰਖੀ ਹਰ ਸਤਰ ਰੋ ਰਹੀ ਸੀ,

ਕਾਲਾ ਸਿਆਹ ਮੈਂ ਤੋਂਕਿਆ ਜਿਸ ਦਮ 'ਅਜੀਤ' ਤੇਰਾ।

ਕਿਸ਼ਤੀ ਭੇਵਰ 'ਚ ਛੱਡ ਕੇ ਹੈ ਟੁਰ ਗਿਆ ਮੁਹਾਣਾ,

ਅਰਬਾਂ ਤੇ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਹਮਦਰਦ ਨੇ ਵਸੇਰਾ।

ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ, ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਹਾਮੀ,

ਉੱਚਾ ਸੀ ਤੇਰਾ ਨਾਅਰਾ, ਹਮਦਰਦ ਓ ਦਲੇਰਾ।

ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਉਤੇ ਭੁੱਲੀ ਸੀ ਜਦ ਹਨੇਰੀ,

ਸੁਣ ਕੇ ਬੇਅਦਬ ਕਿੱਸਾ ਹੋਇਆ ਨਾ ਤੇਥੋਂ ਜੇਰਾ।

ਅਜੀਤ ਦੇ ਭਵਨ ਦੀ ਹਰ ਕੰਧ ਹੈ ਉਦਾਸੀ,

ਹਨ ਸੋਗਵਾਰ ਦਿਸਦੇ ਕੀ ਫਰਸ਼ ਕੀ ਬਨੇਰਾ।

ਗਜ਼ਲਾਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਹੈ ਅਖੀਰੀ,

ਪਾਉਣਾ 'ਚਮਨ' ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੁੜ ਕੇ ਨਾ ਜਿਸਨੇ ਫੇਰਾ।

ਸ਼ਹੀਦੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕਾਜ ਅਧੂਰੇ ਲਾ ਕੇ ਜਿੰਦਗੀਆਂ, ਕਰਾਂਗੇ ਪੂਰੇ। ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ - ਅਮਰ ਰਹੇ - ਸ਼ਿੰਦਰ ਪਰੇਵਾਲ

1857 ਦੇ ਮਹਾਨ ਗਦਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਜਮਾਤੀ ਮੁਕਤੀ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਘੱਲ ਚਲਾਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਵਤਨ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਬਿਦੇਸ਼ੀ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸਿਰਫ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਵੱਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਬਸਤੀਵਾਦੀਆਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖਾੜਕੂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਜਥੇਬੰਦੀ-ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾਈ। ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਬਸਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਘੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ। ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਗਦਰੀਆਂ ਨੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਕੌਮੀ ਮੁਕਤੀ ਘੱਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਇੱਕ ਜਥੇਬੰਦਕ ਤਾਕਤ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕੀ। ਪਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਰਿਵਾਇਤਾਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੱਧ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਦੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮੁਕਤੀ ਘੱਲ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਹੈ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਭ ਲੁਟੀਦੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦਾ ਲੁਟੇਰੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜਮਾਤੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਘੱਲ, ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਕੌਮਾਂ ਦਾ ਸਾਮਰਾਜੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ-ਸਾਮਰਾਜੀ ਜਾਬਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੌਮੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਘੱਲ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਘੱਲ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੌਮੀ ਮੁਕਤੀ ਤਾਂ ਹੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਸਰਵ-ਪੱਖੀ ਖਾੜਕੂ ਘੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਘੱਲ ਸਿਰਫ ਲੁਟੀਦੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦੀ ਮੋਹਰੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਅਗਰ ਕੌਮੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕੌਮ ਨੂੰ ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਸੋਧ ਦੇਵੇ।

15 ਅਗਸਤ 1947 ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਸੱਦੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ "ਆਜ਼ਾਦੀ" ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਨਾਂ ਤਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਕੌਮਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਕੌਮਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਪਾੜ ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟਿਆ ਗਿਆ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਬਸਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ। ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1947 ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ, ਗਾਂਧੀਆਂ ਅਤੇ ਨਹਿਰੂਆਂ, ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਸਤਾ ਹਥਿਆਈ ਸੀ, ਅੱਤ-ਦਰਜੇ ਦੀਆਂ ਗੱਦਾਰ ਜਮਾਤਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨੂੰ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ ਨੂੰ ਡਾਲਰਾਂ ਅਤੇ ਰੁਪਏ ਬਦਲੇ ਵੇਚਣ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਸ਼ਰਮ ਨਹੀਂ ਖਾਧੀ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਮਰਾਜੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਟੂ ਜਮਾਤਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਹਿਸ਼ੀ ਲੁੱਟ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅੱਤ ਬਦੇਸ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ ਨੂੰ ਧਨਾਢ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਘੱਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਲਟ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸੀ. ਪੀ. ਆਈ. ਅਤੇ ਸੀ. ਪੀ. ਐਮ. ਦੇ ਖਰੁਸ਼ਚੇਵਾਦੀ ਨਵ-ਸੋਧਵਾਦੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ 1960 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਨਕਸਲਵਾੜੀ ਉਭਾਰ ਉਠਿਆ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਚਾਰੂ ਮੁਜ਼ਮਦਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਇੱਕ ਅਸਲੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਸੀ. ਪੀ. ਆਈ. (ਐਮ.-ਐਲ.) ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ। ਇਸੇ ਵਕਤ ਦੁਰਾਨ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਗਦਰੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਡੀ ਹਰਦਿਆਲ ਬੇਂਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀਆਂ - ਲੈਨਿਨਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਜਥੇਬੰਦ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ 1968 ਵਿੱਚ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ-ਲੈਨਿਨਵਾਦੀ ਨੀਹਾਂ ਤੇ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ। ਦੇਸ਼ ਵਾਪਿਸ ਜਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਜਮਾਤੀ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਘੱਲ ਵਿੱਚ ਖਾੜਕੂ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਰੀਤ ਫਿਰ ਚਾਲੂ ਹੋ ਗਈ। ਨਕਸਲਵਾੜੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਮੁਕਤੀ ਘੱਲ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਇਨਕਲਾਬੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਾਪਿਸ ਗਏ। ਮਾਰਕਸਵਾਦ - ਲੈਨਿਨਵਾਦ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੋ ਕੇ ਵਾਪਿਸ ਗਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅਸਲੀ ਵਾਰਸ ਇਹ ਹੀ ਹਨ।

ਨਕਸਲਵਾੜੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਉਭਾਰ ਤੋਂ ਬੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਬਾਅਦ ਭੀ, ਸੀ. ਪੀ. ਆਈ. (ਐਮ.-ਐਲ.) ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਸਤਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਸਟੇਟ ਨਾਲ

ਮਿਲ ਕੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਟੋਟੇ ਟੋਟੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦਕ ਤਾਕਤ ਦੇ ਖੇਰੂ ਖੇਰੂ ਹੋ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤਾਂ ਅਤੇ ਗੱਦਾਰਾਂ, ਜੋ ਸਟੇਟ ਦੀ ਸ਼ਹਿ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਹਮਲੇ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬ ਵਿਰੁੱਧ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕੀਤਾ। ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਧੜੇਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਕੇ ਇਨਕਲਾਬ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਤੋਰਨ ਲਈ ਕਈ ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਘੱਲ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਜਾਨੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਉਲਟਾ ਪਾਰਟੀ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰ ਰਹੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀਆਂ-ਲੈਨਿਨਵਾਦੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਪਿਛਾਖੜੀ ਸਟੇਟ ਦੇ ਇਹ ਏਜੰਟ ਨੇ ਗੋ ਹੋ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ।

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀਆਂ-ਲੈਨਿਨਵਾਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਣਬੱਥ ਕੌਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਦਸੰਬਰ 1980 ਨੂੰ ਮਾਰਕਸਵਾਦ-ਲੈਨਿਨਵਾਦ ਦੀਆਂ ਨੱਸ ਨੀਹਾਂ ਉਪਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੀ ਆਗੂ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੁੜ ਉਸਾਰੀ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇੱਕ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ-ਲੈਨਿਨਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨਾ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਜਿੱਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬ ਰਾਹੀਂ ਵੱਡੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਪਿਛਾਖੜੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਘੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਗੂ ਅਮਲਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਸਥਾਪਨਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪਾਰਟੀ ਵਧੇਰੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਘੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਹਰਲੀਆਂ ਸਫਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਜਦ ਕਿ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਵੱਡੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ, ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਫਿਰਕਾ ਪ੍ਰਸਤੀ ਅਤੇ ਫਾਸ਼ੀ ਤਖ਼ਤ ਦਵਾ ਦੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਭ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਸਤਾਂ ਅਤੇ ਸੋਧਵਾਦੀ ਸੀ. ਪੀ. ਆਈ. ਅਤੇ ਸੀ. ਪੀ. ਐਮ. ਦੇ ਖਰੁਸ਼ਚੇਵਾਦੀ ਨਵ-ਸੋਧਵਾਦੀਏ ਅਤੇ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ ਉਲਟ-ਇਨਕਲਾਬੀ ਮਾਓਵਾਦੀਏ, ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਫਾਸ਼ੀ ਚੁਲ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਪਿਛਾਖੜੀ ਸਟੇਟ ਦੀ ਫਿਰਕੂ ਅਤੇ ਫਾਸ਼ੀ ਹਿੱਸਾ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਨੰਗਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫਿਰਕੂ ਹਿੱਸਾ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਵੱਡੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰਾਂ ਦਾ ਪਿਛਾਖੜੀ ਰਾਜ ਹੈ। ਹਾਕਮ ਜਮਾਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਕਤਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ ਮਾਰੂ ਹਥਿਆਰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਹੇਠ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਵੱਜ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਰਾਹੀਂ ਫਾਸ਼ੀ ਤਖ਼ਤਦ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਰਕੂ, ਹਿੱਸਾ ਅਤੇ ਫਾਸ਼ੀ ਤਖ਼ਤਦ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਡੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਫਾਸ਼ੀ ਰਾਜ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਇਨਕਲਾਬ ਰਾਹੀਂ ਤਖ਼ਤਾ ਉਲਟਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਜਮਹੂਰੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਗਦਰੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਅਧੂਰੇ ਕਾਜ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ, ਲੁੱਟ ਖੁੱਟ ਅਤੇ ਬਦੇਸ਼ੀ ਦਬਾਅ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਲੋਕ ਜਮਹੂਰੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਨਾਲ ਘੱਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਦਿਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਦ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਸੱਚ ਹੋਣਗੇ। ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸਾਥੀ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ, "ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰਕਸਵਾਦ-ਲੈਨਿਨਵਾਦ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਇਸ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਾਂਗੇ। ਉਹ ਦਿਨ ਹੁਣ ਕੋਈ ਜਿਆਦਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਦ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਖਲਾਸੀ ਦੀਆਂ ਉਮੰਗਾਂ ਸਾਕਾਰ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਜਦ ਉਹ ਮਹਾਨ ਸੁਪਨਾ ਸੱਚ ਬਣੇਗਾ ਜਿਸ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਸਿਰਕੱਢ ਪੁੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਧੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਤੱਕ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਅਤੇ ਜਦ ਲਾਲ ਕਿਲੇ ਤੇ ਲਾਲ ਝੰਡਾ ਫਖਰ ਨਾਲ ਲਹਿਰਾਵੇਗਾ।"

‘ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ’ ਆਪ ਪੜ੍ਹੋ ਤੇ ਦੁਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਪਰੋ

ਗੀਤ

□ ਸੁਸਪਾਲ ਸਿੰਘ 'ਸੁਸ' ਯੂਥਾ ਸਿਟੀ

ਲੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਸਾਨੂੰ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਲੜਾਂਗੇ ਸਾਥੀ।
ਇੱਕ ਹੱਥ ਤੇਰਾ ਫੜਾਂਗੇ,
ਇੱਕ ਹੱਥ ਫੜਾਂਗੇ ਖੰਡਾ
ਵੇਰੀ ਨੂੰ ਭੁੱਨ ਸੁੱਟਾਂਗੇ,
ਜਿਵੇਂ ਰੋਠੀ ਦਾ ਮੰਡਾ।

ਖੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਸਾਨੂੰ, ਤਾਹੀਓਂ ਹੁਣ ਖੜਾਂਗੇ ਸਾਥੀ।
ਲੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਸਾਨੂੰ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਲੜਾਂਗੇ ਸਾਥੀ।

ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕੇ ਨੇ,
ਅਸਾਂ ਨੇ ਢਿੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ।
ਜੰਗ ਅਸੀਂ ਹੀ ਜਿੱਤਾਂਗੇ,
ਅਖੀਰ ਬਾਜ਼ੀ ਉਹਨਾਂ ਹਰਨੀ।

ਧੌਣ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗਰ ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਖੜਾਂਗੇ ਸਾਥੀ।
ਲੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਸਾਨੂੰ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਲੜਾਂਗੇ ਸਾਥੀ।

ਉਹਨਾਂ ਜਖਮਾਂ ਨੇ ਕਿਤੇ
ਤਾਂ ਨਾਲੇ ਲੂਣ ਹੈ ਪਾਇਆ।
ਪਰ ਸਿੰਘਾਂ ਸੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ,
ਧੰਨ ਇਹ ਮਾਂ ਦੇ ਜਾਇਆ।

ਧਰਮ ਲਈ ਜਾਨ ਵਾਰਾਂਗੇ, ਫਾਂਸੀ ਚੜ੍ਹਾਂਗੇ ਸਾਥੀ।
ਲੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਸਾਨੂੰ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਲੜਾਂਗੇ ਸਾਥੀ।

ਬੇਰਨੀ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਜਨਮੇਂ ਹਾਂ।
ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੱਥੇ।
ਕਾਇਆ ਨੇ ਕਾਲਕ ਮੇਥੀ ਹੈ
ਐਪਰ ਚਮਕਦੇ ਹੀਰੇ।

ਅੰਤ ਨੂੰ ਉਚਾ ਝੰਡਾ ਸਿੱਖੀ ਦਾ "ਸੁਸ" ਫੜਾਂਗੇ ਸਾਥੀ।
ਲੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਲੜਾਂਗੇ ਸਾਥੀ।

2 ਸਤੰਬਰ ਦੀ ਸਿੱਖ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਧਾਰਮਿਕ ਹੋਏਗੀ - ਧਾਲੀਵਾਲ

ਰੋਪੜ - "ਦੋ ਸਤੰਬਰ ਦਾ ਸਰਬ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਨਿਰੋਲ ਧਾਰਮਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਇਹ ਸੰਮੇਲਨ ਸਹੀ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਪੰਥਕ ਫੈਸਲੇ ਕਰੇਗਾ।" ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਰੋਪੜ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਕਾਲੀ ਜੱਥਾ ਦੀ ਜਨਰਲ ਬਾਡੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਹੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਹੋਈ ਤਬਾਹੀ ਬਾਰੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੁੱਖ ਮਸਲਾ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਹੈ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸਰਕਲ ਜੱਥੇਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤਿੰਨ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਰਗਰਮ ਵਰਕਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਮੀਟਿੰਗ ਨੇ ਕਈ ਮਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚੋਂ ਫੌਜ ਕੱਢ ਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਵੇ। ਭਾਖੜਾ ਨਹਿਰ ਦੇ ਤੌੜਨ ਦੇ ਦੌਰੇ ਹੇਠ ਫੜੇ ਬੇਦੇਸ਼ੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਮੀਟਿੰਗ ਨੇ 2 ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਸੰਮੇਲਨ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੀ ਜੋ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਵੇਗੀ। ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਤਿਆਲ, ਸੁਚਾ ਸਿੰਘ ਕੁਲਗਰਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਿਹੰਗ ਸੰਤਾਂ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਾਗੀ

ਸੰਗਰੂਰ - ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਸਰਕਲ ਲਹਿਰਾਗਾਹਾ ਦੇ 20 ਦੇ ਲੱਗਭੱਗ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਬਾਬਾ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮਾਚਾਰ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜਥੇਦਾਰ ਮਲੂਕ ਸਿੰਘ ਮੱਟੂ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਟੇਲਰ, ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਨੌਹਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਬੀਬੀ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ, ਬਲਿੰਦ ਸਿੰਘ (ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਹਰਿਆਉ ਦੇ) ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮੋਰ ਸਿੰਘ ਡਸਕਾ, ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਬਾ ਸਿੰਘ (ਪਿੰਡ ਰਤਾ ਖੇੜਾ) ਪਿੰਡ ਸੰਗਤਪੁਰਾ ਦੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ ਵਤਿਹਗੜ੍ਹ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

S. & S. INSURANCE

6658 Main St. Vancouver

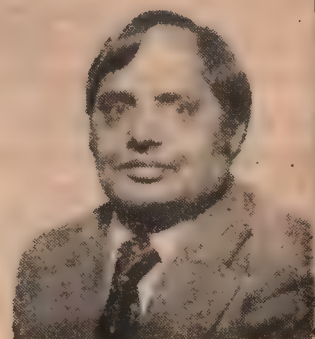
ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ
ਇਨਸ਼ੂਰੈਂਸ ਦਫਤਰ

ਇਨਸ਼ੂਰੈਂਸ ਦੇ ਰੇਟ ਤਾਂ ਹਰ ਥਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਹਨ ... ਪਰ ਫਰਕ ਦੋਸਤੀ ਭਰੇ ਮਾਹੌਲ ਦਾ ਹੈ ... ਤੇ ਉਹ ਦੋਸਤੀ ਭਰੀ ਸੇਵਾ ਤੁਹਾਨੂੰ S & S Insurance ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਤੇ ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਇਨਸ਼ੂਰੈਂਸ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਅੱਜ ਹੀ ਮਿਲੋ

RENEW EARLY INSURANCE

* FINANCING AVAILABLE
* SAFE DRIVING DISCOUNT (if eligible)

Ph. 324-5711

ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

324-5711

ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ

ਸੰਸਾਰ

ਦਰਪਣ

ਪੱਛਮੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਛਪੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ

ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਖੱਤ

ਅਸੀਂ, ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਲੋਂ 15 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਪੱਛਮੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਕੌਂਸਲ-ਜਨਰਲ ਦੇ ਘਰ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ। ਸਾਡੀ ਮਨਸ਼ਾ ਭਾਰਤੀ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਨ ਉੱਤੇ 12 ਵਜੇ ਤੱਕ ਨਾ ਲਹਿਰਾਉਣ ਦੇਣ ਦੀ ਸੀ। ਹਿੰਦੂ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਸਮੇਂ ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਭਾਰਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਂ। 1981 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜਾਂ ਨੇ 50,000 ਤੋਂ ਉਪਰ ਸਿੱਖ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਾਡੀ ਹਿੰਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸਾਡਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੀ। ਹਿੰਸਾ ਕੌਂਸਲ ਜਨਰਲ ਨੇ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦ ਕਰਕੇ ਭਤਕਾਈ। ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਝੰਡਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਹਿਰਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਕੈਨੇਡੀਅਨਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਹੱਲ ਕਰਦੇ। ਅਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਾਂਗੇ। ਪਰ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਵੀਜ਼ਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਸ ਵੀ ਸਿੱਖ ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਕਰਦੇ ਹੋਣ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੈਨੇਡੀਅਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜੇ ਕੁਝ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚਲਾ ਮਸਲਾ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਰਾਜ ਕੌਰ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਚਿੱਠੀ:

ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਭਰਾਵਾਂ ਤੇ ਭੈਣਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੋਲ ਰਹੀ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹਾਂ ਪੱਛਮੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿੱਚ 15 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਹੋਏ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਸਮੇਂ ਹੋਈ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਅਸ਼ਿਸ਼ਟਤਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਆਪਣੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਹੋਰ ਵੀ ਔਖਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਈਮਾਨਦਾਰ, ਜਾਨਣ ਦੀ ਰੁਚੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ, ਧਿਆਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਤੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ ਤੇ ਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਭੰਨੇ ਜਾ ਰਹੇ

ਨੋਟ - ਇਹ ਖਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਕੇਵਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪਾਠਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਉਹ ਸਮਝ ਸਕਣ ਕਿ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। - ਸੰਪਾਦਕ

ਹੋਣ, ਆਂਡੇ ਜੁੱਟੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋਣ, ਅਸ਼ਿਸ਼ਟਤਾ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੁੱਖਦਾਈ ਸਮੇਂ ਕੈਨੇਡੀਅਨ, ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਦਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਇਤਰਾਜ਼ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮੁਜਾਹਰੇ ਦਾ ਮਕਸਦ ਠੀਕ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਇਹ ਹਿੰਸਾ ਨੇ ਖਰਾਬ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਸਾਡੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸ਼ਿਸ਼ਟਤਾ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਨੀਵੇਂ ਪੱਧਰ ਤੇ ਲੈ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸੀਂ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਮੈਂ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਭੈਣਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਗੰਭੀਰ ਲੋੜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਮਹਾਨ ਰਵਾਇਤਾਂ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਅਸਰਦਾਰ ਤੇ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਰਨ।

‘ਪ੍ਰੋਵਿਨਸ’ ਅਖਬਾਰ ਵਿੱਚ ਕੈਨੇਡੀਅਨਾਂ ਦੇ ਖੱਤ ਡੋਨਲਡ ਐਸ. ਫੋਕਸ (ਵਿੰਡਲ)

ਭਾਵੇਂ ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੋਵੇਂ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਦੇਸ਼ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

15 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਪੱਛਮੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਦਿਨ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਗਤਬਤ ਕਰਨਾ ਨਿਖੇਧੀਯੋਗ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਜਾਲਣਾ ਖਾਸ ਕਰ ਵਿਰੋਧੀ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਹ ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਕੰਮ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੌਲ ਨੂੰ ਇਹ ਕੋਈ ਹੋਰ ਝੰਡਾ ਨਹੀਂ ਸਾੜਨਗੇ?

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਮੁੱਢ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚਕਾਰ ਪਈ ਖਾਈ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁੱਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ। ਇਹ ਅਮਨ ਦੀ ਲਹਿਰ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਫੁਲਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਰੰਗ ਭਰਨਾ ਸੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਲਈ ਤਸੀਹੇ ਝੱਲੇ ਹਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਲਗੂ ਪੁਰਾਣੇ ਭਾਰਤ ਦੀ 15 ਅਗਸਤ 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਸਮੇਂ ਫੁਲਿਆ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ

ਬਣੇ, ਜਿਹੜੇ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਕੌਂਸਲ ਜਨਰਲ ਮਨਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਚੀਨ ਨਾਲ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਹੋਈਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਲਈ ਲੜੇ। ਸਿੱਖ ਭਾਰਤ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹਨ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਇਮੀਗਰੈਂਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਭੀਤਾ ਭੀਤਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਣੀ ਐਫ. ਐਲ. ਕਿਊ (ਕਿਊਬਿਕ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਵੱਖਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ!) ਐਲ. ਐਲ. ਕਿਊ. ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 1759 ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਖੂਹ ਲਈ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਲੜਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਇਹ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਗੁਲਦਸਤ ਦੇ ਹਿੰਸਾ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਵੱਖਰਾ ਧਰਮ ਹੈ।

ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਬਹੁਤਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਇਕਸੁਰ ਹੋਣ ਵੱਲ ਲਾਉਣ ਨਾਂ ਕਿ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਜਾਈ ਗੁਆਉਣ।

ਨਿਊਵੈਸਟਮਿਨਸਟਰ ਦੇ ਐਲਵਿਨ ਡੋਨੇਲੀ ਦਾ ਖੱਤ

ਮੇਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਤ ਈਸਟ ਇੰਡੀਅਨ ਮੁੱਢ ਦੇ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰ ਸਿੱਖ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਮਿਹਨਤੀ, ਮਿਲਣਸਾਰ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਲੜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹੈ ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਥੋੜੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਜਨੂੰਨੀ ਸਿੱਖ ਹਿੰਸਾਤਮਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਰਾਜਸੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹਰ ਹਿੰਸਾਤਮਕ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਪਿੱਛੋਂ ਘੱਟ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਗਈ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਸਿੱਖ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਜਨੂੰਨੀਆਂ ਦੀ ਥੋੜੀ ਹੀ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਜਿਹੇ ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਗੁੰਮਰਾਹ ਹੋਣ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਪੱਖਪਾਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਔਰਾਂ ਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਦਲ ਦਾ ਹੱਥ ਨਹੀਂ

ਜਲੰਧਰ - ਜ਼ਿਲਾ ਅਕਾਲੀ ਜੱਥਾ (ਦਿਹਾਤੀ) ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਢੇਸੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਿਲੇ 'ਚ 15 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਸਾੜਨ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹੱਥ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਗੁਨਾਹ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਫੜ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਸਕੂਲ ਬਣਾਉਣ 'ਚ ਮੱਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੇ।

JIM PATTISON

ON MAIN

SERVICE AFTER 1985 ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ

SALE

Long Weekend Special Sale
Prices

ST. NO	YEAR	LOT	CAR
9739	1981	16	FIREBIRD Esprit T Roof, Tilt, Auto, Equalizer, like new with only 36000 km. Long Weekend Special Price \$7595
9742	1984		PONTIAC 6000 S/W Roof rack, Stereo, real clean unit. Weekend Special \$11200
	1984		SEDAN Cheville DEMO Sun roof, leather, Stereo, Memory Seat, Power St., P. Window, P. Lock, Wire Wheel cover, in soft Pastel Beigne. Only 2100 km. Weekend Special \$25,800
9714	1981		STEP VAN CHEV 14' Dual Wheels, Only 14000 km. White in color. Put this one right to work. \$10,500

This Long Weekend - Wide Open
Sat. Sunday, and Monday

3434 MAIN ST. VANCOUVER, B.C.

ਕੈਡਲਿਕ ਖੀਦੋ

ਨਵੀਆਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕਾਰਾਂ, ਸਟੇਸ਼ਨ
ਵੈਗਨਾਂ, ਟਰੱਕ, ਵੈਨਾਂ ਅਤੇ 4x4 ਜ਼ਿਮੀ
ਲੈਣ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਜਾਣੇ ਪਹਿਚਾਣੇ
ਸੇਲਜ਼ਮੈਨ ਨੂੰ ਮਿਲੋ ਜਾਂ ਫੋਨ ਕਰੋ

ਪ੍ਰਲਾਦ ਗਿੱਲ

Parlad Gill

Bus. 879 - 4233

Res. 435 - 1834

ਹਾਸ ਵਿਅੰਗ: ਬਾਬੂ ਸਿਆਸਤ ਰਾਇ

ਕੇ. ਐਲ. ਗਰਗ

ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਭਾਵੇਂ ਇਲ ਦਾ ਨਾਂ ਕੁੱਝ ਹੋਵੇ ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਬੂ ਸਿਆਸਤ ਰਾਇ ਕਹਿ ਕੇ ਹੀ ਬੁਲਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਜਦ ਸਾਡਾ ਦਫ਼ਤਰ ਤਾਂ ਕੀ ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਐਰੇ ਗੈਰੇ ਨੱਥੂ ਖੇਰੇ ਕਿਸ ਬਾਗ਼ ਦੀ ਮੁਲੀ ਹਨ! ਸਰ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਵਾਂਗ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਮੂਹਰੇ 'ਬਾਬੂ' ਲਾਉਣਾ ਕਦੀ ਨਾ ਭੁੱਲਣਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਿਆਸਤ ਸ਼ਨੀ ਵਾਂਗ ਤੁਹਾਡੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗ ਪਵੇਗੀ! ਨਾਲੇ ਦਫ਼ਤਰੀ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਬਾਬੂ ਸ਼ਬਦ ਲਾਉਣਾ ਉਵੇਂ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਸਿੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਲਾਮੀ ਸਾਡਾ ਜਨਮ ਸਿੱਧ ਪੈਸਾ ਹੈ! ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦੇ ਪੈਂਤੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬਾਦ ਵੀ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦਾਤ ਮਾਨਸਿਕ ਗੁਲਾਮੀ ਨੂੰ ਕਤਰਾ ਕਤਰਾ ਕਰਕੇ ਭੋਗੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ—

ਹਾਂ ਤਾਂ ਬਾਬੂ ਸਿਆਸਤ ਰਾਇ.....

ਦਫ਼ਤਰ ਟਾਈਮ ਤੋਂ ਦਸ ਕੁ ਮਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੱਢ 'ਚ ਤਾਲਾ ਜਾਂ ਬੋਰਾ ਅਖਬਾਰ ਦੇਈ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਲਾਅਨ 'ਚ ਆ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਬਾਬੂ ਲੋਕ ਆ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਿੱਕੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਤੇ ਤਬਸਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ!

“ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸ਼ਾਇਦ ਵੇਰ ਲੱਗੂ.....?” ਬਾਬੂ ਸਿਆਸਤ ਰਾਇ ਕੱਢ ਵਾਲੇ ਅਖਬਾਰ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾ ਕੇ ਅਚਾਨਕ ਐਲਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ!

“ਬੇਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪਤੇ.....?” ਕੋਈ ਅਚਾਨਕ ਪੁੱਛ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

“ਇਹ ਤਾਂ ਦਾਉਧਰ ਦੇ ਭੇਰੇ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਭਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਦੀਹਦੇ—ਬੇਨੂੰ ਦੇ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨੀ ਕਿਉਂ ਨੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ। ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਹਾਲਾਤ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ—ਜਿਹੜਾ ਉਨਦੇ—ਅਖੇ ਹਮ ਅੱਡ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਨਹੀਂ ਤੇ ਹਮ ਇੰਟ ਸੇ ਇੰਟ ਖੜਕਾ ਦਿਆਂਗੇ। ਸ਼ਹੂਰਿਆਂ ਨੇ ਇੰਟਾ ਈ ਮਹਿਗੀਆਂ ਕਰਤੀਆਂ ਖੜਕਾ ਖੜਕਾ ਕੇ!” ਬਾਬੂ ਸਿਆਸਤ ਰਾਇ ਮੂੰਹ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਚੁਆਬ ਦਿੰਦੇ ਹਨ!

“ਲੋਕ ਵੇਰ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਟਾਂ 'ਚ ਹਰਾ ਕੇ ਗੱਦੀਉਂ ਲਾਹ ਦੇਣਗੇ?” ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਲਰਕ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

“ਇਹ ਵੇਰ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸਕੀਮ ਕੱਢ ਲੈਣਗੇ—ਚਿੱਟੇ, ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਵਰਗੀ; ਚੀਨੀ ਪਾਕੀ ਹਮਲੇ ਵਰਗੀ; ਕੌਮੀ ਕਰਨ ਵਰਗੀ। ਕਾਕਾ ਬੱਲੀ ਇਹ ਸਿਆਸਤ ਹੈ ਸਿਆਸਤ। ਬੇਨੂੰ ਨੀ ਇਹਦੀ ਸਮਝ ਆ ਸਕਦੀ।” ਤੇ ਬਾਬੂ ਸਿਆਸਤ ਰਾਇ ਆਪਣੀ ਘੜੀ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਬਾਕੀ ਅਮਲੇ ਸਮੇਤ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦਫ਼ਤਰ 'ਚ ਵੀ ਕਦੀ ਕਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਫਿੜ ਹੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਝੱਟ ਕਹਿਣਗੇ:

“ਉਹਦੀ ਕੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਐ ਮਾਰਾਜ ਜੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਐ ਬਾਉ ਜੀ। ਝੁੱਟੇ ਝੁੱਟੇ, ਚੀਆ ਚੁਆ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀ ਨੇ.....!”

“ਪਰ ਐਂਤਰੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਜਲਵਾ ਜਲਵਾ ਦਿਖਾਇਆ ਨੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਐਮੀਉਂ ਵਿੱਲੀ ਹੋਈ ਪਈ ਐ।” ਕੋਈ ਕਲਰਕ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ!

“ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਦਾ ਚੁਆਨ ਮੁੰਡਾ ਮਰਿਐ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਗੀ ਐ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਲਿਉ—ਮੇਰੀ ਕਹੀ ਗੱਲ ਚੇਤੇ ਰੱਖਿਉ। ਪਟਾਕਾ ਮਾਰੂ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਇਸ ਤੀਮੀ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਬੜੀ ਗੁੱਝੀ ਐ। ਬੇਨੂੰ ਉਲੂ ਵਾਟਿਆਂ ਨੂੰ ਨੀ ਸਮਝ ਆ ਸਕਦੀ ਇਹ ਸਿਆਸਤ!”

ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸਿਆਣਾ ਅਫਸਰ ਦਫ਼ਤਰੀ ਕੰਮ ਕਾਜ 'ਚ ਬਿਹਤਰੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਦਫ਼ਤਰੀ ਅਮਲੇ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਬੂ ਸਿਆਸਤ ਰਾਇ ਉਥੇ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣਗੇ ਪਰ ਦਫ਼ਤਰੋਂ ਨਿਕਲਦਿਆਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕੂਹਣੀਆਂ ਮਾਰ ਮਾਰ, ਮੇਏ ਹਿਲਾ ਹਿਲਾ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨਗੇ!

“ਕਿਉਂ, ਦੇਖੀ ਵੇਰ ਅਫਸਰ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ....?”

“ਇਹ ਕਾਹਦੀ ਸਿਆਸਤ ਐ। ਅਗਲੇ ਨੇ ਦਫ਼ਤਰੀ ਮਾਹੌਲ ਵਧੀਆ ਬਨਾਉਣ ਲਈ, ਕੰਮ ਕਾਜ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਬੜਾ ਸਹਿਯੋਗ

ਮੰਗਿਐ...ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਦਫ਼ਤਰੀ ਪਰਾਬਲਮਜ਼ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ....!” ਕੋਈ ਕਲਰਕ ਚੁਆਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

“ਇਹੀ ਤਾਂ ਸਿਆਸਤ ਐ ਪਿਆਰੇ—ਬੰਡੀਆਂ ਚੁੱਤੀਆਂ ਬੋਡਾ ਈ ਸਿਰ। ਦਫ਼ਤਰੀ ਅਮਲੇ ਨੂੰ ਬਹਿਸ 'ਚ ਉਲਝਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਡਫਲੀ ਜਾਊ—ਤੁਤੀ ਬੋਲਦੀ ਰਹੁ ਇਹਦੀ। ਤੂੰ ਮੇਰੀਆਂ ਬਦਖੋਈਆਂ ਕਰੇਂਗਾ ਮੈਂ ਤੇਰੀਆਂ—ਬੱਸ ਇਹਦੀ ਗੁੱਝੀ ਰੁੜੀ ਜਾਊ—ਇਸ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਬੇਨੂੰ ਨੀ ਸਮਝ ਆ ਸਕਦੀ ਭੋਲੇ ਭੰਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ—!”

ਇਕ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਨੇਤਾ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਦੇ ਪੁਲ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿਣਗੇ, “ਲਉ ਜੀ ਵਲਾਣਾ ਸਿਉ ਦੀ ਕੀ ਗੱਲ ਐ, ਸ਼ੇਰ ਐ ਸ਼ੇਰ, ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਤੇ ਅੜ ਗਿਆ ਬੱਸ ਅੜ ਗਿਆ—!”

ਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਕੱਢ 'ਚ ਦਿੱਤੇ ਅਖਬਾਰ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾ ਕੇ ਕਹਿਣਗੇ:

“ਐਮੀਉਂ ਸ਼ਹੂਰੀ ਗਲਾਜ਼ਰ! ਗਿੱਦੜ ਈ ਨਿਕਲਿਆ ਨਾ ਵੇਰ ਉਈ ਲਿੱਦ ਕਰਤੀ ਸ਼ਹੂਰੀ ਦੇ ਨੇ—!”

ਦਫ਼ਤਰੀ ਚੋਟਾਂ ਵੇਲੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹੀ ਕਹਿਣਗੇ:

“ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਤਾਉ ਜੇ ਕੁਝ ਹਾਸਲ ਕਰਨੈਂ। ਅਹਿ ਦੇ ਆਪੋਜੀਬਨ ਵਾਲੇ ਟੋਟਰੂਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਕੀ ਬਾਸ ਲੈ ਲੈਂਗੇ!”

“ਬੰਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਤਕੜੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿਤਾਂ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨਗੇ!”

“ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਬੁਲੰਦੀ ਨੂੰ ਉਤੇ ਪਾਉਂਗੇ ਕਿ ਬੱਲੇ! ਸਿਆਸਤ ਸਮਝਿਆ ਕਰੋ। ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਫਰਲੇ ਮਾਰੇ, ਚੰਗੀ ਸੀਟ ਲਉ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਗੱਢੇ ਛਕੋ! ਕਦੇ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਮਗਜ਼ 'ਚ ਪਾ ਲਿਆ ਕਰੋ ਘਰੋਂ ਖਾ ਖਾ ਬੇਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਤੱਕ ਅਕਲਾਂ ਦਿੰਦੇ ਰਹੀਏ—!”

ਆਪਣੀ ਸਿਆਸਤੀ ਸੁਝ ਬੁਝ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਂਦਿਆਂ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਉਣਗੇ!

“ਦੇਖ ਲੈਣਾ ਐਤਰੀ ਦਿਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਜਿੰਨ੍ਹ, ਰਾਜ ਨਾਰਾਇਣ ਉਹਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਕੀ ਐ!” ਤੇ ਦਿਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਉਸ ਸਾਲ ਰਾਇ ਬਰੇਲੀ ਤੋਂ ਹਾਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਅਗਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ “ਹੁਣ ਤਾਂ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਚੜ੍ਹ ਮੱਚੀ ਹੋਈ ਐ। ਲਾ ਲੈ ਸ਼ਰਤ 542 ਚੋਂ 500 ਸੀਟਾਂ ਲੈ ਚੁ—!” ਤੇ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਬਹੁਤਿਆਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਖਿਲਾੜੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਦਾਸ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿਣਗੇ:

“ਸਾਲੀ ਕਿਸਮਤ ਈ ਮਾੜੀ ਐ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹਾਰਨ ਆਲੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਸੀ ਭਲਾ—!”

ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਬਾਬੂ ਸਿਆਸਤ ਰਾਇ ਕਾਫੀ ਔਖੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੱਲ ਗੱਲ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਲੈ ਬਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਖੇ, “ਕੀ ਬਣੂ ਹੁਣ ਦੇਸ਼ ਦਾ। ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਈ ਨੀ ਰਿਹਾ! ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਐ ਕੋਈ ਨੌਬਲ ਲੇਬਲ ਦਾ ਲੀਡਰ ਈ ਨੀ ਰਿਹਾ!”

“ਤੁਸੀਂ ਹੋਗੇ ਤਾਂ ਹੋ?” ਕੋਈ ਬਾਬੂ ਮੀਸਟਰੀ ਜਿਹੀ ਟਿੱਬਰ ਕਰਦਾ ਹੈ!

“ਉਹ ਤਾਂ ਬੋਡੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਐ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਚਾਂਸ ਮਿਲੇ ਤਦ ਹੀ ਨਾ,”

“ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋ ਜੋ ਖੜ੍ਹੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ 'ਚ! ਅਸੀਂ ਬੋਡੇ ਪਿਛੇ ਸਿਰ ਦੇ ਦਿਆਂਗੇ।” ਬਾਬੂ ਵੇਰ ਮਜ਼ਾਕ ਦੀ ਸੁਰ 'ਚ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ!

“ਉਹ ਤਾਂ ਬੋਡੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਐ ਪਰ ਨਿਆਇਆਂ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਛੱਡੀਏ.....!” ਸਿਆਸਤ ਰਾਇ ਢਿੱਲੇ ਜਿਹੇ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ!

“ਤਿਆਗ ਤਾਂ ਵੇਰ ਸਿਆਸਤ ਲਈ ਕਰਨਾ ਈ ਪੈਂਦੇ—!”

“ਛੱਡੋ ਜੀ, ਸਿਆਸਤ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਕਾਫੀ ਗੰਦੀ ਖੇਡ ਹੋਈ ਪਈਐ। ਵੇਰ ਵੀ ਜੋ ਸੁਆਦ ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਐ ਨਾ ਉਹ ਹੋਰ ਕਿੱਥੇ!” ਤੇ ਬਾਬੂ ਸਿਆਸਤ ਰਾਇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕਿਸੇ ਜਿੱਤੇ ਹੋਏ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰ ਵਰਗਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ!

“ਵੇਰ ਕੁਝ ਬਣੂ ਦੇਸ਼ ਦਾ?” ਕੋਈ ਵੇਰ ਪੁੱਛ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

“ਸਿਆਸਤ ਬੜੀ ਗੁੱਝੀ ਖੇਡ ਐ ਪਿਆਰੇ ਬੋਡੀ ਨੀ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਸਕਦੀ ਇਹ ਸਿਆਸਤ! ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਵਰਗਿਆਂ ਦੇ ਈ ਸਮਝਣ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਐ। ਸ਼ਰਦਾਈ ਪੀਆ ਕਰੋ ਘੱਟ ਕੇ ਜੋ ਸਿਆਸਤ ਸਮਝਣੀ ਐ! ਕਹਿ ਬਾਬੂ ਸਿਆਸਤ ਰਾਇ ਆਪਣੀ ਕੱਢ 'ਚ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਅਖਬਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਘੁੱਟ ਕੇ ਛੜ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ!

ਸੰਤ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਦੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਰਾਖਵਾਂ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ - ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 23 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਦੀ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖ ਲਿਆ ਹੈ।

ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਵਾਈ. ਵੀ. ਚੰਦਰਚੂੜ ਜੇ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਬੈਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਆਰਡਰ ਚਾਰ ਮਸਲਿਆਂ ਤੇ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਧਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵੀ ਠੀਕ ਮੰਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਖਤਮ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਬੀਬੀ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਟੀ. ਐਸ. ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਹੈ।

ਧੋਤੀਆਂ ਨੇ ਸਮੱਸਿਆ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ - ਤੇਲਗੂ ਦੇਸ਼ਮ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਲੀਡਰ ਰਾਮਾ ਰਾਓ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿਸ ਸੂਰੀਆ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਉਥੇ 'ਐਸਕੋਲੇਟਰ' ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅਚੰਝੇ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਐਕਸੀਲੇਟਰ ਦੇ ਝੂਟੇ ਲੈਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਧੋਤੀਆਂ ਨੇ ਤਕਨੀਕੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੌੜੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਹ ਧੋਤੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਪਜਾਮੇ ਪਾ ਕੇ 'ਐਸਕੋਲੇਟਰ' ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਬਦੇਸ਼ੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ 'ਖਾਲਿਸਤਾਨ' ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ

ਵੈਨਕੂਵਰ - ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸੂਬੇ ਬੀ. ਸੀ. ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਬੀ. ਸੀ. ਦੀ ਇੰਡਸਟਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਬਿਜ਼ਨਿਸ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਉਧ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕੌਂਸਲ ਜਨਰਲ ਦਫ਼ਤਰ ਦਾ ਪਤਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਿਮ ਫਸਾਦਾਂ ਕਾਰਨ ਕਰਫੀਊ

ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ - ਸਰਹੱਦੀ ਇਲਾਕੇ ਰਾਜੌਰੀ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਿਮ ਫਸਾਦਾਂ ਕਾਰਨ ਕਰਫੀਊ ਅਣਮਿਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਫਸਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਧੜਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਰਵਲਾਂ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹੇਆਮ ਵਰਤੋਂ ਹੋਈ। ਗਿਆਰਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਗੋਲੀ ਚੱਲਣ ਕਾਰਨ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ।

ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਬਾਈਂ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਵੀ ਹੋਏ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਰੋਧ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧਿਆ।

‘ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ’ ਦੇ ਚੰਦੇ ਦਾ ਫਾਰਮ

SUBSCRIPTION FORM

To

The Canada Darpan
P.O.Box. 67344, STN. 'O'
VANCOUVER, B.C.
CANADA V5W 3T1

Phone (604)321-6360

I am enclosing ☐ cheque ☐ M.O. ☐ Draft as my Subscription for the year(s)..... I may be sent the newspaper at the following address:

Name.....

Address.....

City.....

Province.....

Postal code.....

PHONE.....

One Year .....20 dollars

Two Year .....35 dollars

Three year .....50 dollars

Life membership.....200 dollars

ASIA.....80 dollars(a year)

U.S.A. ....25 dollars(a year)

Europe .....80 dollars(a year)

Africa .....80 dollars(a year)

ਸੇਫ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਗਾਈਡ

ਹੁਣ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਿਖਣੀ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਆਸਾਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਬਾਬੂ ਬਾਂਸਲ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੋਵਾਂ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿਤਾਬ ਛਾਪੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਹਰ ਘਰ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਟੋਰਾਂ ਤੋਂ ਖਰੀਦੋ।

Available At:
Advance Driving School
4677 Main St., Vancouver
Ph. 872-7375

Main Food Centre
6681 Main S. Vancouver
Ph. 324-4185

Goyal Video King
4156 Fraser ST., Vancouver
Ph. 873-8308

Mann Music & Video
6512 Main St., Vancouver
Ph. 321-6667

Paul's Plumbing
4774 Main St., Vancouver
Ph. 872-3118

Punjabi Guide No. 1 (ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਈਡ ਨੰਬਰ 1)

ਛਪ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ
4 ਸਾਲ ਤੋਂ 8 ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਾਉ

ਕੀਮਤ ਕੇਵਲ 5 ਡਾਲਰ
Punjabi Guide No. 2

ਇਹ ਵਰਕ-ਬੁੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਕੀਮਤ ਕੇਵਲ 10 ਡਾਲਰ
ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਲਈ ਅਦੁੱਤੀ ਤੋਹਫਾ - ਅੱਜ ਹੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਤੇ ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਗਾਈਡਾਂ ਲਈ ਲਿਖੋ:—

Kesar Singh

13487 - 98 A Ave.

Surrey, B.C. CANADA V3T 1C7

(504)581-3185

ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਮੁਢ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ?
ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਦੱਸੋ।

ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਸੰਪਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ - ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤਿੰਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਇਹ ਹਨ: 1. ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿੱਚ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਸਖਤ ਮਨਾਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਵਾਲੀ ਕਿਰਪਾਨ ਸਮੇਤ ਕੰਪਲੈਕਸ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ ਹੋਵੇਗੀ।

2. ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਫਿਰਕੂਪਣੇ ਨੂੰ ਬੜਾਵਾ ਮਿਲਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।

3. ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਵਸਦੇ ਵੱਖਵਾਦੀ ਅਨਸਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਖ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ "ਕਾਰ ਸੇਵਾ" ਸੌਂਪਣ ਦੇ ਛੇਤੀ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹੋਏ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ "ਗੈਰ ਰਸਮੀ" ਤੌਰ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਜਾਣਕਾਰ ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੋ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਨਿਹੰਗ ਮੁੱਖੀ ਬਾਬਾ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਣਾ ਪਿਆ। ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਅਤੇ ਪੰਜ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨ ਨਾ ਦਿਵਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੰਪਲੈਕਸ ਅੰਦਰੋਂ ਫੌਜ ਹਟਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਪਿੱਛੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਬਾਬਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗੱਲ ਸਿਰੇ ਨਾ ਲੱਗ ਸਕੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਇਸ "ਖੜੋਤ" ਨੂੰ ਤੋੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

1. ਫੌਜ ਦੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਉਥੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਿਪਰਕ 'ਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਫੌਜ ਦੇ "ਵਿਵਹਾਰ" 'ਚ ਫਰਕ ਆ ਜਾਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ, 2. ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਲਗਾਤਾਰ "ਸਿਆਸੀ ਖੜੋਤ" ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਤਿਵਾਦ ਨੂੰ ਹੀ ਸਿਰਫ ਦੁਬਾਰਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਾ ਮਿਲੇ ਸਗੋਂ ਫਿਰਕੂਪਣਾ ਵੀ ਹਵਾ ਫੜ ਸਕਦਾ ਹੈ। 3. ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਅਜੋਕਾ ਮਾਹੌਲ, ਅੱਗੋਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਸੁਖਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ।

ਕੁੱਝ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਵਾਂਗ ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫਾਰਮੂਲੇ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਲਿਖਤੀ ਗਰੰਟੀ ਲੈਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਨਾ ਪਾਵੇ ਬਲਕਿ ਸੁਖਾਵੇਂ ਜਿਹੇ ਮਾਹੌਲ 'ਚ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰੇ।

ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਹੋਰ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਜਕੜ ਵਿੱਚ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ - ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 6 ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਹੋਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦਾ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹਾਲਤ ਸੁਧਰ ਜਾਣ ਦੀ ਅਜੇ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਸਦੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਂਦਿਆਂ ਇੱਕ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ 5 ਅਕਤੂਬਰ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਰਹੇਗਾ।

ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ 50ਵੀਂ ਤਰੀਖੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਤਰੀਖੀ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਉਠਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਨਰਸਿਮਹਾ ਰਾਓ ਤੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਥੋਥੇ ਦੌੜ

ਜਦੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ 'ਕਾਰ ਸੇਵਾ' ਸਬੰਧੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਦਾ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਬਾਬਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ 'ਕਾਰ ਸੇਵਾ' ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ ਪਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕੁੱਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦੁਬਾਅ ਪਾਇਆ ਕਿ ਉਹ 'ਕਾਰ ਸੇਵਾ' ਦਾ ਕੰਮ ਨਾ ਸੰਭਾਲਣ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਰਾਜਸੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ 'ਕਾਰ ਸੇਵਾ' ਦਾ ਕੰਮ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਨ ਦੇ ਰਹੇ।

ਸੀ. ਪੀ. ਆਈ. ਦੇ ਇੰਦਰਜੀਤ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਨਵੀਂ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਵਰਗੀ ਹਾਲਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਿਲਟਰੀ ਐਕਸ਼ਨ ਪਿੱਛੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰਾਜਸੀ ਹੱਲ ਵੱਲ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਪੁੱਟੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਧੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੁੱਟ ਕਾਰਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ "ਕਾਂਗਰਸ ਆਈ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਭੁਗਤਣੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ।"

ਕਾਂਗਰਸ-ਐਸ. ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਉਨੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਾਲਤ ਯੂਨਾਨੀ ਦੁਖਾਂਤ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਤਰੀਖੀ ਕਰਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਆਪਣੇ ਰਾਜਸੀ ਦੀਵਾਲੀਆਪਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ।

ਚੰਦਰਜੀਤ ਯਾਦਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਦਾ ਵਧਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸੁਧਾਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ।

**'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਦਾ ਇਕ
ਪਾਠਕ ਹੋਰ ਬਣਾਓ**

ਸਤਿਕਾਰ

□ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ 'ਭਹਲਾ' ਵਿਨੀਪੇਗ

ਕਾਫੀ ਹੋ ਗਿਆ
ਸਤਿਕਾਰ ਮੇਰੇ ਰੱਬ ਦਾ
ਹੁਣ ਤੇ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿਓ
ਦਰਬਾਰ ਮੇਰੇ ਰੱਬ ਦਾ

1.

ਮੇਹਰਬਾਨੀ ਸ਼ੁਕਰੀਆ
ਅਸਲਾ ਤੇ ਲਸ਼ਕਰ ਖੜ੍ਹਨ ਦਾ
ਲਹੂ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਧੋਣ ਦਾ
ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਸਜਦੇ ਕਰਨ ਦਾ
ਜਾਨਾਂ ਦੀ ਆਹੁਤੀ ਪਾਉਣ ਦਾ
ਮਿਝਾਂ ਨਾਲ ਜੋਤਾਂ ਭਰਨ ਦਾ
ਰੱਬ ਕੋਲੋਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਲੈਣ ਦਾ
ਰੱਬ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਮੜ੍ਹਨ ਦਾ
ਹੋਰ ਕਿੱਦਾਂ ਲੁੱਟਣਾ ਜੇ
ਘਰ ਬਾਹਰ ਮੇਰੇ ਰੱਬ ਦਾ।

2.

ਸੋਚਦਾ ਦਰਬਾਨ ਕਿ
ਕਿੱਦਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਆ ਗਿਆ
ਜਿਸ ਵਾਤ ਨਾਲ ਬਣੀ ਸੀ ਖੇਤੀ
ਉਹ ਵਾਤ ਹੀ ਖੇਤੀ ਖਾ ਗਿਆ।
ਖਾ ਗਿਆ ਖੇਤੀ ਵੀ ਸਾਰੀ
ਤੇ ਅਗਲੀ ਫਸਲ ਉਡੀਕਦਾ।
ਬੈਠਕਿ ਹਿੱਕ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀ
ਕੋਈ ਏਦਾਂ ਨਮਕ ਨਹੀਂ ਪੀਸਦਾ
ਆਖਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਹੋ
ਪਰੀਵਾਰ ਮੇਰੇ ਰੱਬ ਦਾ

ਸੁਣਿਆਂ ਹੈ ਅਸਾਂ ਜਰਵਾਣਿਓ
ਅੱਤ ਦਾ ਤੇ ਰੱਬ ਦਾ ਵੈਰ ਹੈ।
ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਬਦਲੇ ਪੈਂਤੜੇ
ਇਸੇ 'ਚ ਹੀ ਸਭ ਦੀ ਖੇਰ ਹੈ।
ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਲੰਘੇ ਜੁਲਮ 'ਚੋਂ
ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਡਿੱਠਾ ਕਹਿਰ ਹੈ
ਜਿਹੜੀ ਕੌਮ ਗਿੱਝੀ ਮੋਤ ਦੀ
ਸਸਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹਦਾ ਵੈਰ ਹੈ।
ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿਉਂ ਤੁਸੀਂ ਪਰਖਣਾ,
ਚਮਤਕਾਰ ਮੇਰੇ ਰੱਬ ਦਾ।

ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੱਨਰ ਨੇ ਉਜੱਲ ਦੁਸਾਂਝ ਨੂੰ 'ਕਾਫ਼ਰ' ਕਿਹਾ

ਵੈਨਕੂਵਰ — ਰੋਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੱਨਰ ਨੇ ਉਜੱਲ ਦੁਸਾਂਝ ਤੇ 'ਕਾਫ਼ਰ' ਅਤੇ 'ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ' ਹੋਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਹਨ। ਪ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਦਾ ਜ਼ੁਆਬ ਦਿੰਦੇ ਉਜੱਲ ਦੁਸਾਂਝ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ 'ਕਾਫ਼ਰ' ਜਾਂ 'ਸਿੱਖ-ਵਿਰੋਧੀ' ਕਹਿਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕੇਵਲ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੈ।

'ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ' ਹੋਣ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਦਾ ਜ਼ੁਆਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਦੁਸਾਂਝ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਅਗਾਂਹ-ਵਧੂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਹਾਮੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਐਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ। ਏਸੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਅਸੈਂਬਲੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਮੀਦਵਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਦੁਸਾਂਝ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਜ 'ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ' ਤੇ 'ਕਾਫ਼ਰ' ਦੱਸਦਾ ਹੈ, ਏਸੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸੂਬਾ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ 1500 ਡਾਲਰ ਦਾ ਫੰਡ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਲਈ ਦਿਤਾ ਸੀ

ਮੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੁਮਾਣ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ

ਸ: ਮੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੁਮਾਣ ਜਿਹੜੇ ਅਚਾਨਕ 27 ਜੁਲਾਈ, 1984 ਨੂੰ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਤੈਰਾ 19 ਅਗਸਤ, 1984 ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਰੋਸ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਚਲਾਣੇ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਭਾਰਤ ਗਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਦੋ ਲੜਕੇ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦੋ ਲੜਕੀਆਂ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ। 'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਘੁਮਾਣ ਪ੍ਰਵਾਰ ਦੇ ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

Fly home with your airline.

Air-India is the only airline with low cost direct flights to India.

When you fly direct, you can travel on the same airplane all the way. That means no waiting in unfamiliar airports, no missed connections, no lost luggage...no worries or complications.

From Montréal.

Every Saturday evening, we fly direct from Montréal's Mirabel Airport to Bombay and New Delhi. It's the only direct flight between Canada and India.

From New York.

Every day of the week, we fly from New York to Bombay and New Delhi via London. That means you can stop over in England, if you wish, for as many days as you want — for a family visit or some shopping and sightseeing. Of course, wherever you live in Canada, there are many convenient connecting flights to Montréal and New York.

Indian movies, music and food.

On board our comfortable 747 aircraft, you'll enjoy world famous Maharajah Service, free Indian movies and music, and delicious Indian cuisine, vegetarian or non-vegetarian. Or you may choose one of our exciting continental meals.

Book early and be sure!

Call your Air-India travel agent. Or Air-India's general sales agent at the phone numbers below.

AIR-INDIA
Direct flights from Montréal and New York

Montréal: 842-1805 or
toll-free 1 (800) 361-2813

Toronto: 865-1033 or
toll-free 1 (800) 268-9582

Vancouver: 879-0271 or
toll-free 1 (800) 663-3433

ਫਿਲਮ

ਦਰਖਣ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਸਿੰਘ—ਤੇ ਨੰਬਰ
'ਵੰਨ' ਹੀਰੋਇਨ

ਭਾਰੀ ਜਿਹੀ ਲੰਮੀ, ਬਦਾਮੀ ਰੰਗ ਅਤੇ ਮਮੋਲੇ ਵਾਂਗ ਚੰਚਲ। ਇਹ ਸੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਸਿੰਘ। ਸੰਨੀ ਦਿਲ ਦੀ 'ਬੇਤਾਬ' ਹੀਰੋਇਨ ਡਿਗੀ।

ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਸਿੰਘ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੀ ਮਹਿਬੂਬ ਸਟੂਡੀਓ ਵਿਚ ਰਾਜ ਖੋਸਲਾ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਸੰਨੀ' ਦੇ ਸੈਟ ਉੱਤੇ। ਸੰਨੀ ਕਿੰਨਾ ਲੋਕੀ ਸਟਾਰ-ਪੁੱਤਰ ਹੈ ਜੋ 'ਬੇਤਾਬ' ਵਿਚ ਸੰਨੀ ਹੀ ਬਣਿਆ ਤੇ ਹੁਣ 'ਸੰਨੀ' ਨਾਂ ਦੀ ਫਿਲਮ ਦਾ ਹੀ ਹੀਰੋ ਹੈ।

ਮਹਿਬੂਬ ਸਟੂਡੀਓ ਵਿਚ ਸੰਨੀ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਗਾਣਾ ਫਿਲਮਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਸੰਨੀ' ਦੀ ਮਾਂ ਵਹੀਦਾ ਨੇ ਟੀ. ਵੀ. ਉੱਤੇ ਦੇਖ ਕੇ ਟੀ. ਵੀ. ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੇਗੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਕਿਸੇ ਨੱਚਣ ਵਾਲੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰੇ।

ਅਸਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਟਾਰ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਸਟਾਰ-ਪੁੱਤਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਸਿੰਘ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸਟਾਰਨੀ ਰੁਖਸਾਨਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਟਾਰ-ਪੁੱਤਰੀ ਹੈ)। ਇਸ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਬੇਹੱਦ ਬਾਂਤ ਅਤੇ 'ਬੈਲੈਂਸਡ' ਹਨ। ਵਰਨਾ ਬੰਟੀ-ਪੁਨਮ, ਸੰਜੂ-ਰੱਤੀ ਤੇ ਸੈਟਾ ਉਪਰ ਏਨਾ ਹੋਛਾ ਹੰਗਾਮਾ ਖੜਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਫਿਲਮੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਰਮ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। (ਭਾਵੇਂ ਫਿਲਮੀ ਲੋਕ ਬੇਯਾਈਆ ਦੇਖਣ ਦੇ ਆਦੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ)।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਫਿਲਮ 'ਸੰਨੀ' ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਮਿਟਰ ਨੇ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਪ੍ਰਿੰਡਿਊਸਰ ਅਮਰਜੀਤ ਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਰਾਜ ਖੋਸਲਾ ਅੱਗੇ ਇਸ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤ ਤੋਂ ਵਿਹਲੀ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਰਮੀਲਾ ਟੈਗੋਰ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਸ਼ਰਮੀਲਾ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਐਕਟਿਗ ਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਹੈ 'ਅਰਾਧਨਾ' ਦੀ ਬੁੱਢੀ ਬਣਨ ਦੀ ਹਿਮਤ ਉਸੇ ਵਿਚ ਸੀ। ਵਰਨਾ ਹੀਰੋਇਨਾਂ ਆਪਣੇ ਹੀਰੋਆਂ ਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣੇ 'ਇਮੇਜ' ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਤੋਂ ਡਰਦੀਆਂ ਸਨ।

ਮੁੱਛਾਂ ਵਾਲਾ ਚਿੱਪੂ ਕਪੂਰ

ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਸਪੁਤ ਚਿੱਪੂ ਉਰਫ ਰਾਜੀਵ ਕਪੂਰ ਅਜ ਕੱਲ੍ਹ ਮੁੱਛਾਂ ਰੱਖਣ ਲਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦਾ ਡੇਡੀ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਰੱਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਚਿੱਪੂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਮਾਨਾ ਚਿਕਨੇ ਤੇ ਬਲੂਗੇਜ਼ ਹੀਰੋਆਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਜ਼ਮਾਨਾ ਮਰਦਾਨੇ ਹੀਰੋਆਂ ਦਾ ਹੈ। ਬਲੂਗੇਜ਼ ਹੀਰੋ ਰਿਸ਼ੀ (ਵੱਡਾ ਵੀਰ) ਫਿਲਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਰਿਸ਼ੀ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਵੀ ਡੱਬ ਮੁੱਛਾਂ ਰੱਖ ਕੇ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਬਣ ਕੇ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ

ਆਇਆ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਜ਼ਮਾਨਾ ਚਿਕਨੇ ਹੀਰੋਆਂ ਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਡੱਬ ਫਲਾਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰ ਹੁਣ ਸੰਨੀ, ਜੈਕੀ ਤੇ ਅਨਿਲ ਕਪੂਰ ਜਿਹੇ 'ਟੱਫ' ਹੀਰੋਆਂ ਦਾ ਜ਼ਮਾਨਾ ਹੈ। ਚਿੱਪੂ 'ਟੱਫ' ਤਾਂ ਬਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਚਲੋਂ ਮੁੱਛਾਂ ਰੱਖ ਕੇ ਮਰਦਾਨਾ ਤਾਂ ਲਗ ਹੀ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਚਿੱਪੂ ਇਹ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਐਕਟਿਗ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ ਪੱਥਰ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਸਮਾਉਣ ਵਾਲੀ ਐਕਟਿਗ ਦੀ ਨਾ ਕਿ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਭੁੱਲਾਂ ਵਾਲੀ ਐਕਟਿਗ ਦੀ।

ਹੁਣ ਰਤੀ ਵੀ ਬਿਮਾਰ

ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਚਹਿਕਦੀ ਝਲਝਲ ਰਤੀ ਅਗਨੀਹੋਤਰੀ ਹੁਣ ਬਿਮਾਰ ਰਹਿਣ ਲਗ ਪਈ ਹੈ।

ਰਤੀ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਹੈ ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵੀ। ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਚਾਂਦੀ ਵਿਲੀ ਸਟੂਡੀਓ ਵਿਚ ਰਤੀ ਅਗਨੀਹੋਤਰੀ ਚਹਿਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਕਦੇ ਮਿਥਨ ਚਕਰਵਰਤੀ ਦੇ ਮੱਦੇ ਉਤੇ ਜਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਤੇ ਰਤੀ ਰਾਜ ਬੱਬਰ ਦੇ ਚੁੰਬੀਆਂ ਵੱਢਦੀ।

ਪਰ ਅਚਾਨਕ ਰਤੀ ਸਿਰ ਪਕੜ ਕੇ ਕੁਰਸੀ ਉਤੇ ਢੇਰੀ ਹੋ ਗਈ।

ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਰਤੀ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਬਾਸੂ ਚੇਟਰਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਚਿੰਤਾ ਜਿਹੀ ਲੱਗ ਗਈ। ਪਰ ਫਿਰ ਬਾਸੂ ਦਾਦਾ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਦੂਰ ਲਾਅਨ ਵਿਚ ਖੜੀ ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਉਪਰ ਪਈ। ਬਾਸੂ ਦਾਦਾ ਨੂੰ ਰਤੀ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਸਮਝ ਆ ਗਈ।

WHEATON

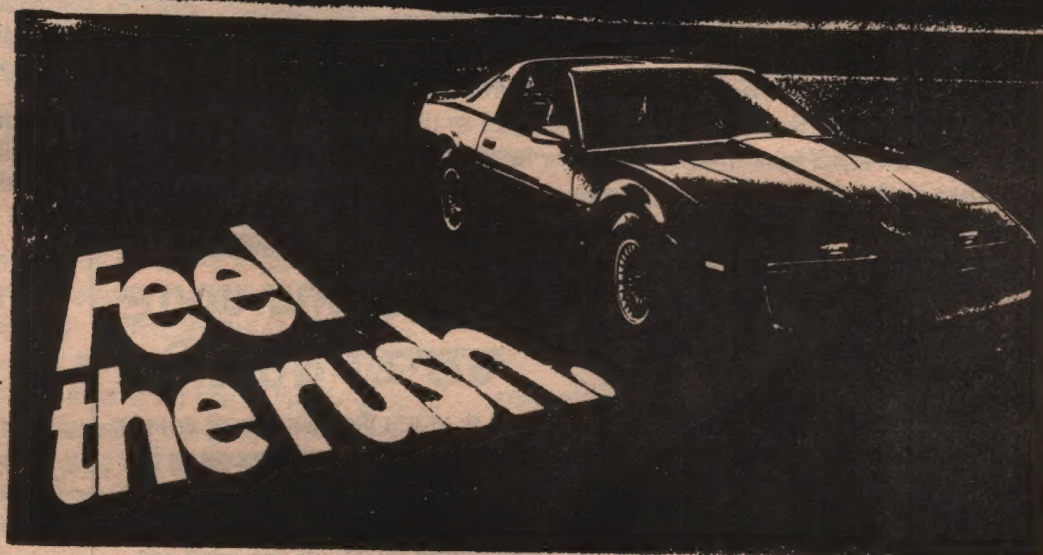
PONTIAC BUICK GMC

LTD.

ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੋੜੀ ਜਿਹੀ ਡਾਊਨ-ਪੇਮੈਂਟ ਦੇਕੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਅਸਾਨ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਤੇ ਕਾਰਾਂ ਲਓ

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕਾਰਾਂ, ਵੈਨਾਂ ਆਦਿ ਵੀ ਚੰਗੇ ਭਾਅ ਤੇ ਖ਼ੀਦਦੇ ਹਾਂ — ਇਕ ਵਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਜਰੂਰ ਦਿਓ।

FIREBIRD BY PONTIAC

Kuldip Singh Jhand

ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਝੰਡ
ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰੋ ਜਾਂ ਮਿਲੋ
Bus. 526-2781

Res. 524-4137 Pager 687-7711 #7610
325 - 12th St., New Westminster, B.C.

ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਾਂ, ਵੈਨਾਂ, ਪਿਕ-ਅੱਪ ਆਦਿ ਹਨ—ਕੀਮਤਾਂ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਵਾਜਬ ਹਨ। ਕਾਰਾਂ, ਵੈਨਾਂ ਤੇ ਪਿਕ-ਅੱਪ ਖ਼ੀਦਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਕੁਲਦੀਪ ਝੰਡ ਨੂੰ ਜਰੂਰ ਮਿਲੋ ਜਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਫੋਨ ਜਰੂਰ ਕਰੋ। ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੰਗੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।

SUPER BUYS

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ॥

ਪਿਆਰੇ ਦੋਸਤ,

ਇੱਥੋਂ ਵੈਨਕੂਵਰ ਤੋਂ ਛਪਦੇ ਪੇਪਰ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਖਬਰ ਪੜ੍ਹੀ 'ਜੋ ਕਿ ਬਾਬਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਰੀਆਂ ਵੇਲਾਂ' ਵਾਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੁੱਠਾ ਟੰਗਿਆ ਅਤੇ ਜੀਪ ਪਿਛੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਘਸੀਟਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਆਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਭੱਦਰ ਪੁਰਖ ਆਪਣਾ ਪੇਪਰ ਵੇਚਣ ਵਾਸਤੇ ਐਨੀਆਂ ਨੀਚ ਖਬਰਾਂ ਲਿਖੂਗਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਯੂਥਾ ਸਿਟੀ (ਅਮਰੀਕਾ) ਵਿੱਚ ਗਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਤਰਨਾ ਦਲ ਵਿੱਚ ਭੇਰਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ ਇਸ ਭੱਦਰ ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਇਸ ਦੇ ਬੁਨੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਤੋਂ। ਮੈਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਸਭ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਪੇਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਥ 'ਚੋਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਗਲਤ ਖਬਰਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਗਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬੁਨ ਦੀ ਦੁਕਾਨਦਾਰੀ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਚੱਲਦੀ ਰਹੇਗੀ? ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਹੀ ਚਿੱਠੀ ਆਈ ਹੈ ਹਰੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਤੋਂ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਸਿੰਘ ਹਰੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਕੀਮਪੁਰ ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਚਾਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰਾ ਖੱਤ ਆਪਣੇ ਪੇਪਰ ਵਿੱਚ ਛਾਪ ਕੇ ਸਿੰਘ ਭਰਾਵਾਂ ਤੱਕ ਇਸ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਓਗੇ। ਮੈਂ ਉਸ ਪੇਪਰ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਵਾਉਣ ਤੇ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਛਾਪਣ ਲਈ ਵੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਗਰੰਥੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ
ਹਰੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਅਤੇ ਯੂਥਾ ਸਿਟੀ

ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ ਦੀ ਬੀਵੀ ਦਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਜ਼ਬਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ — ਇੱਕ ਸੂਚਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ ਦੀ ਬੀਵੀ ਦਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਪੀ. ਟੀ. ਆਈ. ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਾਲਮ ਏਅਰ ਪੋਰਟ ਤੇ ਰੋਕ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਵੱਸਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਉਪਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਫੁੱਫਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੂਨ ਛੇ ਦੇ ਵੱਜੀ ਹਮਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਸ ਜੂਨ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿੱਚ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਉਪਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਕੀਤੇ। ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਏ ਇਸ ਘਿਨੌਣੇ ਹਮਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਵੱਖਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਗਲਤ ਪਾਸੇ ਵਰਤਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਗੋਂ ਨਾਹਰਾ ਨਾਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ 'ਗੱਦਾਰ', 'ਇਦਰਾ ਦਾ ਚਮਚ' ਆਦਿ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਪਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਉਪਰ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਸ ਵਿੱਚ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਟੋਰ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਉਪਰ ਹਮਲੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਵੀ ਉਨੇ ਹੀ ਹਨ ਜਿੰਨੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਟੋਰਾਂ ਨੂੰ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨ ਦੇ ਮਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਪਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ: ਅਸੀਂ (ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ) ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਪੱਕੀ ਕੰਧ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਜੇ ਕੁੱਝ ਹਿੰਦੂ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਅਸੀਂ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਹਿੰਦੂ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ ਉਹ ਅਸੀਂ ਪਹਿਨਣਾ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਹਿੰਦੂ ਪੀਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਅਸੀਂ ਪੀਣਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੀ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਆਪਣੇ 80-85 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਵੰਡੀ ਗਈ। ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਗੁੱਸੇ ਭਰੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸੋਧ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਅੰਕ ਵਿੱਚ)

'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਆਪ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਪਰੋ

CLASSIFIED

Driver Owner with Tandem Tractor required
for city work. Please Phone 873-0523
(8 am. - 4 pm.) No evening calls

ਟਰੈਕਟਰ ਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਲੋੜ

ਡਰਾਈਵਰ ਜਿਸ ਕੋਲ ਟੈਂਡਮ ਟਰੈਕਟਰ ਹੋਵੇ
ਦੀ ਸਿਟੀ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ
ਲਈ ਫੋਨ ਕਰੋ 873-0523

(8 ਵਜੇ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ ਦੇ 4 ਵਜੇ ਤੱਕ) ਇਸ ਤੋਂ
ਪਿਛੋਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਫੋਨ ਨਾ ਕਰਨਾ।

ਏ. ਜੇ. ਸੁਪਰ-
ਮਾਰਕਿਟ ਦੇ ਮਾਲਕ
ਅਮਰੀਕ ਗਿੱਲ ਦਾ
ਸ਼ੁਭ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ
ਬੀਬੀ ਬਲਵਿੰਦਰ
ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ
ਹੋਇਆ

ਸੁਪਨਿਆਂ ਨਾਲ ਕਦੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
ਮਨ ਦੀ ਵੇਦਨ ਧੀਮੀ ?
ਤੋਲ ਨਾਲ ਕਦ ਤ੍ਰਿਖਾਵੰਤੀਆਂ
ਬੁਲੀਆਂ ਹਨ ਤ੍ਰਿਪਤਾਈਆਂ ?

NON-SMOKERS & SMOKERS

TOGETHER
WE ARE
STRONGER

NORTH AMERICAN LIFE

Permanent & Terms SUDESH KALIA
Plan

- * Life and Group Insurance
- * Retirement & Pension Plans
- * Company Pension and Health Benefit Plans
- * Estate Protection
- * Business & Mortgage Insurance

Ph. 685-9335

BOMBAY SWEETS

& Restaurants

6556 - 6560 MAIN ST. VANCOUVER

Ph. 321-1414

874-5722

For Largest Variety in Indian Sweets

Delicious Indian food

Real Plumbing & Electrical Supply

7211 Main St. (at 56th Ave.)
VANCOUVER, B.C. V5X 3J3

- ਸੇਲਜ ਐਂਡ ਸਰਵਿਸ
- ਪਲੰਬਿੰਗ
- ਗੀਟਿੰਗ

- ਬਿਜਲੀ ਵਾਲੇ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਵਾਲੇ ਟੈਂਕ
- ਸਰਮਿਕ ਟਾਈਲਜ ਇਨਸਟਾਲੇਸ਼ਨ

Do-It- Yourself

- ਅਸੀਂ ਫਰਿਜ਼ ਤੇ ਸਟੋਵ ਵੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

Satwinder Reehal ਸਤਵਿੰਦਰ ਰੀਹਲ

Ph. 324 - 7066

ਤੂਰ ਸਪਾਈਸਜ਼ ਐਂਡ ਫੂਡਜ਼

6684 Main St.,
VANCOUVER, B.C.
Ph. 327-4911

6669, Fraser St.
VANCOUVER, B.C.
Ph. 324-3432

ANNIVERSARY SALE!

Sept. 1st - Sept. 9th 1984

YOUR CHOICE 4 lb 1.99 ਤੁਹਾਡੀ ਪਸੰਦ

MASAR WASHED (ਮਸਰ ਧੋਤੇ) MASAR WHOLE (ਸਾਬਤ ਮਸਰ), MANH WHOLE
(ਸਾਬਤ ਮਾਂਹ), MOONG WHOLE (ਸਾਬਤ ਮੂੰਗੀ), CHICK PEAS (ਕਾਬਲੀ ਫੋਲੇ)

Sugar ਖੰਡ 10 kg. 5.89	Long Grain Rice ਲੌਂਗ ਗਰੇਨ ਚੌਲ 10 kg. 5.99	Golden Tem. Atta ਗੋਲਡਨ ਟੈਂਪਲ ਆਟਾ 10 kg. 4.89
Chick Peas ਕਾਬਲੀ ਫੋਲੇ lb 49¢	Moong ਮੂੰਗੀ lb 45¢	Black Chana ਕਾਲੇ ਫੋਲੇ lb 59¢
Haldi ਹਲਦੀ lb 89¢	Dhania ਧਨੀਆ lb 99¢	Jeera ਜ਼ੀਰਾ lb 1.29
Achar Pach. Panipat ਅਚਾਰ ਪਚਰੰਗਾ can 1.89	Rooh Afza ਰੂਹ ਅਫਜ਼ਾ bottle 3.99	Nabob Tea ਨਵਾਬ ਚਾਹ 120's box 3.79
Basmati Rice ਬਾਸਮਤੀ ਚੌਲ lb 65¢	Butter Milk ਬਟਰ ਮਿਲਕ lit 89¢	Sour Cream ਸਾਵਰ ਕਰੀਮ 500 gr 1.35
Homo Milk ਹੋਮੋ ਦੁੱਧ 4 lit 3.37	Chick Peas Unico ਕਾਬਲੀ ਫੋਲੇ can 79¢	Green Lentils ਸਾਬਤ ਮਸਰ lb 29¢

ON SPECIAL LOW RATES

Onion, Frine Atta, Butter & Mirch Powder

ਤੂਰ ਸਪਾਈਸਜ਼ ਐਂਡ ਫੂਡਜ਼ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ
ਕੁਆਲਿਟੀ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਹਰ ਵੇਲੇ ਧਿਆਨ ਰਖਦਾ ਹੈ।

Out of town phone orders accepted